

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 8

София, четвъртък, 17 ноемврий

1927 г.

9. заседание

Срѣда, 16 ноемврий 1927 година.

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ, въ 16 ч. 20 м.)

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Понеже има нужното число народни представители, откривамъ заседанието.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ народни представители: Еминъ Агушевъ, Любомиръ Айвазовъ, Ставри Андреевъ, Христо Баявъ, Стефанъ Бояджиевъ, д-ръ Владимиръ Бурилковъ, Никола Владовъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Йорданъ Ганчевъ, Христо Горневъ, Борисъ Димевъ, Владимиръ Димитровъ, Димитъръ Дрънски, д-ръ Никола Думановъ, д-ръ Димо Желѣзовъ, Димитъръ Ивановъ I, Савчо Ивановъ, Атанасъ Каишевъ, Трифунъ Капитановъ, Колю Кожаклиевъ, Величко Кознички, Теодоси Кънчевъ, Рашко Маджаровъ, Александъръ Малиновъ, Добри Даневъ, Манасиевъ, Милю Милевъ, Стойчо Мошановъ, Радко Начевъ, Кирилъ Ноевъ, Стефанъ Пѣйчевъ, Аврамъ Стояновъ, Николай Савовъ, Петко Стайновъ, Димитъръ Стефановъ, Стефанъ Г. Стефановъ, Недѣлчо Топаловъ, Ангелъ Узунъ, Методи Храновъ, Иванъ Хрелопановъ, Антонъ Ченгелиевъ, Георги Чернооковъ, Григоръ Чешмеджиевъ, Георги Юртовъ, Петъръ Якимовъ и Димитъръ Яневъ)

Съобщавамъ, че бюрото на Събранието е разрешило отпущъ на следнитѣ народни представители:

На г. Атанасъ Каишевъ — 3 дни;
На г. Йосифъ Марулевъ — 1 день;
На г. Александъръ Малиновъ — 1 день;
На г. Димитъръ Стефановъ — 3 дни;
На г. Еминъ Агушевъ — 2 дни;
На г. Хюсеинъ х. Галибовъ — 2 дни;
На г. Антонъ Ченгелиевъ — 3 дни;
На г. Савчо Ивановъ — 3 дни;
На г. Димитъръ Бъровъ — 3 дни;
На г. д-ръ Владимиръ Бурилковъ — 2 дни;
На г. Желю Тончевъ — 2 дни;
На г. Георги Чернооковъ — 1 день;
На г. Милю Милевъ — 5 дни;
На г. Стефанъ Г. Стефановъ — 2 дни;
На г. Димитъръ Ивановъ I — 5 дни и
На г. Никола Бурмовъ — 1 день.

Народниятъ представител г. Ставри Андреевъ иска 16-дневенъ отпущъ по домашни причини, считанъ отъ 15 того. Ползувалъ се е досега съ 7 дни отпущъ. Моля, ония г. г. народни представители, които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпущъ, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ дневния редъ — ...

И. П. Недѣлковъ (з): Моля, г. председателю!

Председателстващъ А. Христовъ: Заповѣдайте.

И. П. Недѣлковъ (з): Още въ първата извънредна сесия бѣхъ отправилъ едно питане къмъ г. министра на финанситѣ по отношение поглѣване блатата въ Видинско. Моля да ми, се отговори на това питане.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вие трѣбва да повторите питането си.

И. П. Недѣлковъ (з): Работата е започната, г. министъръ-председателю, обаче съвсемъ не отива така, както трѣбва.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Казвамъ, че трѣбва да повторите питането си, защото е отъ първата извънредна сесия.

Председателстващъ А. Христовъ: Пристъпваме къмъ дневния редъ — продължение разискванията по проекто-отговора на тронното слово.

Има думата народниятъ представител г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Не знамъ по какъвъ поводъ се подхвърли мисълта, че опозицията като че иска да бойкотира дебатитѣ по отговора на тронното слово. Смѣтамъ за длъжностъ да заявя отъ името на нашата група, че подобно намѣрение ние никога не сме имали. Обаче ние подкрепихме предложението, г. министъръ-председателъ да даде изложение върху политиката на правителството. Това предложение е разумно, защото ето вече редовната сесия на новата Камара се откри, обаче политиката на правителството, както е редно, не е обявена предъ Парламента, за да я чуемъ ние, да я чуе и българскиятъ народъ. То не е излишно, нито пъкъ тази празнота е запълнена съ речитѣ, които г. министъръ-председателъ или другъ нѣкой отъ г. г. министритѣ сж имали случай да държатъ върху политиката на правителството. Не е запълнена тази празнота и съ това, че сжщото правителство, което управлява сега, управлява вчера и при старата Камера. Длъжностъ е, редно е, щото правителството, когато се явява предъ нова Камера — може нейното болшинство да излиза отъ сжщата партия — да изложи своята програма. Азъ държа на тази формалностъ, тъй като съмъ убеденъ, че ако правителството поискаше да се съобрази съ нея, щѣше да се постараетъ да даде на формата едно съдържание. И ние щѣхме да имаме работа не само съ едно изложение, но и съ една конкретна програма на правителството за предстоящата му дейностъ. То е парламентарното — да се явите предъ Народното събрание и да изложите политиката си занаяпредъ, както и по-важнитѣ мѣроприятия, които смѣтате, че сж отъ полза за страната отъ ваше гледище. Може би нѣкои да мислятъ, че все е старата работа — сжщото правителство, сжщитѣ хора, сжщиятъ Парламентъ. Азъ бихъ искалъ да бждемъ на по-друго мнение — да не бжде сжщата Камера, да не бжде сжщиятъ менталитетъ и да не бжде правителството съ сжщитѣ идеи, защото животътъ отъ 4 години се е толкозъ промѣнилъ, нужди толкозъ много сж открити, че налагатъ на сжщото правителство, на сжщитѣ хора, на сжщата Камера да си дадатъ трудъ да усвоятъ единъ новъ курсъ на управление, за да отговорятъ на едни крещящи народни нужди.

Затова, като не е трѣгнало правителството изъ този пътъ, нека не е чудно, че ние характеризираме неговото

тронно слово за твърде постно, за твърде пусто, като че то свидетелствува за една изпразденост, за нѣмане какво повече да се каже или да се предприеме занаядът отъ страна на тѣзи хора, които управляватъ България вече 4 години. Какъ иначе да си обяснимъ дето и съдържанията, и мѣроприятията, които трѣбва да предприеме правителството, сж твърде много оскѣдни, законопроекти почти никакви нѣма или сж отъ маловажно значение?

Т. Кожухаровъ (д. ср): Тѣ сж изброени въ тронното слово.

К. Пастуховъ (с. д): Така че тази празднота, както и да ме апострофирате, съ нищо не е оправдана.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: А бе ние сме на постно, а пъкъ вие сте на блажно! Карай сега!

К. Пастуховъ (с. д): Другъ би билъ въпросътъ, ако имаме случай правителството да излѣзе съ едно свое експозе. Но щомъ то смѣта своята задача така да си върви, както си знае да върви, безъ съмнение, на насъ не остава нищо друго, освенъ, като изкажемъ своето неодобрение, да следваме избора отъ него пътъ въ тронното слово.

Г. г. народни представители! Тронното слово е единъ правителствен актъ, за който правителството носи отговорността. И азъ съмъ длъженъ да обърна внимание най-първо на това, че би било по-съобразно съ конституцията, ако, при отсъствието на държавния глава, подписването на тронното слово станѣше отъ самото правителство, вмѣсто отъ държавния глава, защото държавниятъ глава въ отсъствието си не може да извършва никакви управителни актове. Това отсъствие трѣбва да става рѣдко. И затова стариятъ текстъ на конституцията повеляваше то да бѣде съпровождано съ една прокламация къмъ народа, а по новия текстъ на конституцията, въ отсъствието на държавния глава, което се оповестява въ „Държавен вестникъ“, управлява Министерскиятъ съветъ. Никакво уронване прерогативитъ на държавния глава не може да има, ако тѣзи актове, които сж станали въ негово отсъствие, бѣдатъ извършени и приподписани отъ Министерския съветъ, като намѣстникъ на държавния глава, защото той не може да управлява — това е единъ важенъ принципъ — не може да ръководи държавата извънъ предѣлитъ ѝ.

Но въ свръзка съ това, г. г. народни представители, азъ дохождамъ отведнѣжъ на мисълта, че има и друга една несъобразностъ съ конституцията, която би трѣбвало да бѣде сжщо тѣй отстранена отъ правителството. Както ви е известно, държавниятъ глава отсъствува повече отъ два месеца. Той пропътува почти всички столици, срѣща се съ министри и съ представители на държави, съпровожданъ, обаче, отъ никой български министъръ, освенъ отъ свитата си. Мотивирайтъ го нѣкои, че пътувалъ инкогнито. Азъ мисля, че този мотивъ е крайно несъстоятеленъ, защото да правите посещения и да стоите въ странство около три месеца, това отдалячаване не може да бѣде инкогнито и тия срещи не могатъ да бѣдатъ схванати като частенъ актъ, като срещи отъ лично естество.

Както и да ги свързвате тия актове, че иматъ отношения къмъ нѣкои въпроси и отъ лично, и отъ семейно естество, обаче и въ последния случай тѣ въ голѣма степенъ сж държавни и затова потрѣбно е, отъ гледище на конституцията и на парламентаризма, щото държавниятъ глава — както това се практикува другаде — да бѣде съпровожданъ отъ надлеженъ министъръ, който, естествено, въ случая ще бѣде и въ течение на разговоритъ, ще носи отговорностъ за тѣхъ и ще прави обвързвания или изявления, които могатъ да иматъ свръзка съ държавата.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не могатъ да ставатъ никакви обвързвания.

К. Пастуховъ (с. д): Това е редното, това е парламентарното; за този принципъ много партии въ България, не само ние, сж се борили, когато царъ Фердинандъ, който бѣше самовластенъ и не зачиташе ни конституцията, ни Парламентъ, пътуваше по странство, срѣщаше се съ мѣродавни политически лица, обвързваше на думи държавата ни съ своитѣ изявления, безъ да бѣде съпровожданъ отъ надлеженъ министъръ. Нищо чудно, г. г. народни представители, че тѣзи нагледъ свободни изявления, нескрепени формално и съ писмо отъ държавния глава, струваха по-късно скѣпо на нашата държава. Достатъчно е да ви напомня мемоаритъ на виднитѣ държавници по онова време, токущо публикувани сега, както на Поанкаре, така и на Сазоновъ, а така сжщо и на Савински — дипломатически представи-

тель на Русия тукъ въ София. Въ всички тия мемоари се рисува царъ Фердинандъ въ една лоша свѣтлина, третира се като единъ измѣнникъ и предателъ, защото на всички тия мѣста, при разни случаи, той е правилъ изявления или е поемалъ ангажменти безъ отговорни министри, представлявайки се всецѣленъ въ страната. Тия срѣди сж разчитали на казанитѣ думи и поети ангажменти, и естествено е, че и държавата скѣпо ще плаща, естествено е, че покрай недовѣрието къмъ Фердинанда, ще има недовѣрие и къмъ самата страна. Азъ си припомнявамъ думитъ на външния министъръ на Франция, навремето си, Пишонъ, който въ най-злощастнитѣ минути за България бѣ казалъ, че на гроба на България нѣма да никне цвѣте, защото нѣма кой да оросява съ сълзитѣ си посаденото цвѣте. Въ онова време въ Франция смѣтнаха Фердинанда за измѣнникъ на французкитѣ интереси, за измѣнникъ на ангажментитѣ, поети отъ страна на нашата държава. Ето защо, колкото и сега, въ ново време, да не искаме педантично да се придържаме о единъ парламентаренъ и конституционенъ редъ, въ интереса на правилното и нормално развитие на страната, и за да нѣмаме речено-казано, направени опущения, трѣбваше държавниятъ глава да бѣде съпровожданъ съ надлеженъ министъръ, за да бѣде той въ течение на всичко онова, което става предметъ на разговоръ при тѣзи срещи, тѣй като, очевидно е, тѣ иматъ не само приватенъ характеръ, иматъ и държавенъ характеръ, защото въ тѣхъ въпроситѣ отъ политическо естество, ако не на първа линия, сж били въ реда на нѣщата.

Недейте мисли, г. г. народни представители, че и въпросътъ, съ който тѣй много шуми ежедневиетъ печатъ у насъ, за женитбата на държавния глава, е само личенъ, семеенъ, неговъ въпросъ. Той е и въпросъ държавенъ, защото за държавата не е безразлично, колкото и да има лична страна въпросътъ, на коя страна ще натегне, и къде и въ кои срѣди ще се сключи бракътъ.

Г. г. народни представители! Въ тронното слово, и въ отговора му, особенъ пасажъ е посветенъ за заема и за благоклонното участие отъ страна на Обществото на народитѣ при сключването му. Въ всички срѣди у насъ хранимъ една симпатия къмъ Обществото на народитѣ, възлагаме, може би, неизпълними надежди къмъ него за постижение на нашитѣ цели и за подпомагане на нашата страна въ пътя на нейното въздигане. Но при все това, малко ми се вижда странно, гдето още преди да е разрешенъ въпросътъ за заема, смѣтало се е за нужно народното представителство единъ видъ предварително да благодари на Обществото на народитѣ за извършената услуга къмъ България. Азъ не искамъ да хвърля никакъвъ укоръ, и най-далеченъ дори, върху този институтъ, който, споредъ мене, каквито недостатѣци и да има, е единъ полезенъ факторъ въ мирното развитие на Европа, но мисля, че е преждевременно още да се отпращатъ едни или други благодарности къмъ него, преди още въпросътъ за заема да е приетъ въ окончателната му форма. Защото, най-после, все таки трѣбва да се остави една отворена врата. Нали Народното събрание — пъкъ и правителството сжщо така — не може да приеме заемъ на каквито и да е условия? Нали тия условия не сж още изработени и ние ги не знаемъ? Точниятъ проектъ не е известенъ на Народното събрание, за да видимъ ще бѣде ли той приетъ или нѣма да бѣде приетъ. Представете си, че въ договора за този заемъ, който предстои да се сключи отъ правителството, има клаузи, които сж непоносимо тежки, има препятствия, които ние не можемъ да преодолимъ. Ще трѣбва ли въ такъвъ случай да бѣде гласуванъ заемътъ отъ народното представителство? А ако бѣде заемътъ отказанъ, въ какво положение ще изпаднемъ ние, като предварително даваме одобрението си, приемаме съ благодарностъ услугитъ за единъ заемъ, съдържанието на който още въ пълнота не е известно на насъ, като народно представителство?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Обществото на народитѣ заемъ нѣма да ни даде.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ зная, че Обществото на народитѣ и първия пътъ не ни е дало заемъ, и сега нѣма да ни даде, но сжщо така знаемъ, че българското правителство стои на позиция, че е по-предпочтително да сключи заемъ съ частни банки, като не се отнася направо къмъ тѣхъ, а мине презъ Обществото на народитѣ, надѣвайки се, че ще получи известни облекчения или пъкъ, че ще се разрешатъ въпроситѣ по репарациитѣ и другитѣ задължения, които сж свързани съ самия заемъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ха тѣй — че ще ни освободятъ приходи.

К. Пастуховъ (с. д.): Това го разбирамъ, това е така, и при все това, правотата на моитѣ сѣждения съ нищо не е оборена.

Но сега нека кажа нѣколко думи и по заема.

Правителството, изглежда, възлага всички надежди за изходъ отъ това положение, въ което се намира страната ни, само на заемъ, на една политика на външни заеми. Не е мѣстото тукъ да се говори дали едни групи по принципъ сѣ за заема, а други по принципъ сѣ противъ. Азъ смѣтамъ, че ако трѣбва въпросътъ да се разрешава по принципъ, всички групи сѣ толкова напреднали политически, та сѣ излѣзли вече отъ тая еснафска идеология да смѣтатъ, че всѣки заемъ — какъвто да билъ той, за какъвата целъ и при каквито условия да се иска неговото сключване — е вреденъ за интереситѣ на държавата и на народа, че, съ други думи, държавата, ако е финансово затруднена, трѣбва да разчита, за да излѣзе отъ това свое положение, изключително на самопомощта, на своитѣ собствени сръдства.

Не е тамъ спорътъ. Въпросътъ е интересенъ и отъ другата страна, при всичко, че и въпросътъ за самопомощта не е отъ маловажно значение. Азъ, който не съмъ принципенъ противникъ въобще на заемитѣ, поддържамъ, че държавата е длъжна преди всичко въ сама себе си, чрезъ една разумна финансова политика, чрезъ икономии въ хазайството, да потърси и да намѣри сръдства, за да излѣзе отъ безизходното си положение, безъ да става нужда да прибѣгва къмъ заеми, особено когато външнитѣ обстоятелства не сѣ благоприятни за сключването на единъ на износни условия заемъ. Заради това ние винаги въ миналото и сега осмѣждаме политиката на разпиляване, на прахосничество, на излишество, ако искате — на харчения на пари, които за нормално време могатъ да не бждатъ луксъ, но които въ едно стѣгнато и стѣснено положение ние трѣбва да смѣтнемъ за луксозни разноски и да се освободимъ отъ тѣхъ.

Ето защо въ една отъ моитѣ речи по бюджета азъ изказахъ мнение, че напиятъ бюджетъ отъ 7 милиарда може да бжде разумно и безъ особена катастрофа за реда въ държавата намаленъ съ около 1 милиардъ лева.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Много добре е отъ единъ социалистъ да слушамъ това, и му благодаря.

К. Пастуховъ (с. д.): Въ всичкитѣ отрасли — нѣма нужда да изброявамъ отдѣлно перата — ще намѣрите такива разноски, които за сегашно време сѣ излишни, но които въ време на просперитетъ или въ нормални години могатъ да се смѣтнатъ за необходими и нужни за правилното държавно отправление. Всѣки единъ отъ насъ знае колко излишни служби има сега; знае и за възседнали заплати, знае и за прахосване на суми; знае, че всичко, което е изнасяно тукъ въ Народното събрание и таксувано като разточителство въ държавнитѣ финансии, въ много малкъ процентъ е вземано подъ внимание отъ Финансовото министерство. Финансовиятъ министъръ наистина постоянно се бие въ гърдитѣ, че прави икономии, че рѣже и иска да рѣже. Но той твърде често се оправдава съ това, че не може да противостои на натиска на едни или други сръди, които наблѣгатъ и все доказватъ, че тая и тая служба сѣ полезни и необходими. Значи партизани, влиятелни хора и други, за прокарване на своитѣ работи, въздействуватъ върху държавата и отегчаватъ нейното положение.

Е добре, какъвто и да бжде малкъ размѣрътъ — нека приема това — на тѣзи икономии, тѣ трѣбва да бждатъ направени по-смѣло, по-решително и въ по-голъмъ размѣръ, за да увѣрите всички насъ, а ако смѣтате, че ние като политичии не сме склонни да възприемаме искренитѣ ваши декларации, да внесете убеждение въ тѣзи, които стоятъ задъ насъ — въ българския народъ — че действително въ областта на икономитѣ се прави много, но колкото може, толкова е сторено; повече не може да се направи.

Въ туй отношение азъ не мога да видя доказателства, които да ме разколебятъ въ вѣрата ми, че още значителенъ процентъ съкращения и икономии могатъ да се направятъ, за да олекне на държавата.

Г. г. народни представители! Всички вие излизате отъ сръдата на народа; по какъвто и начинъ да сме избрани, всички стоимъ въ контактъ съ него и знаемъ неговитѣ усѣщания. Всички вие чувате, че народътъ чувствува тежеститѣ данѣни. Той е дошелъ въ положение да се опре — не може да плаща. Екзекуции не сѣ рѣдко вече въ финансовата политика на държавата, но не сѣ рѣдко и слушантѣ, когато нѣма хора, които да купуватъ вещитѣ, про-

давани на публиченъ търгъ. Тежатъ на народа, както косвенитѣ обложения, които сѣ направени въ една пропорция много голѣма и при сегашнитѣ осѣждни сръдства на съществуване се усѣщатъ доста силно отъ народнитѣ маси, тѣй и прѣжитѣ данѣни, тежи цѣлата тази данѣчна машинария върху плещитѣ на народа. И ако това положение продължава, естествено е, можемъ да дойдемъ до нежелателни резултати. Общъ е повикътъ противъ тази данѣчна политика и противъ това данѣчно бреме. Едно правителство трѣбва да се вслуша въ този всеобщъ народенъ повикъ, за да вземе мѣрки да облекчи данѣчното бреме, чрезъ едно разумно окастрюване на службитѣ и чрезъ една политика на простирание кратката споредъ чергата ни.

Ето защо, г. г. народни представители, ние смѣтаме за наша длъжностъ, и когато е въпросъ за общата политика на правителството, да издигнемъ нашия гласъ въ полза на едни икономии. Защото отъ друга страна смѣтаме, че тази политика на заеми е опасна, ако стане постоянно явление и ако на нея едно правителство възложи всичкитѣ си упования, за да излѣзе държавата ни изъ задънената улица.

Както въ миналото всички вие сте осмѣждали расипническата политика на българскитѣ правителства, които сключваха бюджетитѣ си съ постоянни дефицити и подирѣ нѣколко години ги уравниваха чрезъ заеми, харчени въ значителна пропорция за непроизводителни цели, недейте мисли, че и сега, ако действително се усвои този курсъ на заемна политика за подпомагане на държавата въ нейнитѣ разклатени финансии, за уравниване на държавния бюджетъ, за намиране ресурси на кредитнитѣ ни учреждения — че тая политика нѣма да закѣснѣе да даде сжщитѣ резултати.

Днесъ едно правителство сключва заемъ на тежки условия, безъ съмнение, утре друго правителство ще сключи заемъ и ще се мотивира, че му се налага отъ необходимостта, за да направи погашения, каквито държавата е длъжна да направи, за да посрещне нарастнали, крещящи, неотложни държавни нужди и пр. То може да хвърли даже, за да направи хапа по-леко смислаемъ, отговорността върху своитѣ предшественици, които не е трѣбвало да прибѣгватъ до заемъ, а трѣбвало е да усвоятъ една политика на икономии. Но всичко това какво ще ползува държавата и българския народъ? Ще се създадатъ само нови тежести, които ще докарватъ по-тежки условия при сключването на заемитѣ, а може би ще преградятъ пътя на държавата да сключи заемъ, когато действително ней се окаже нужда.

Ето де е сжщността на въпроса, г. г. народни представители. Не е болката толкова да се отговори по принципъ: сте ли за заемъ или не сте, колкото да се види нуждата и да се видятъ условията, при които може да се сключи единъ заемъ. Тѣй че, въ такъвъ случай, най-малко предупрежденията, които идатъ отъ наша страна, трѣбва да бждатъ вземани въ сериозно внимание и да не се смѣта, че опозицията има само за длъжностъ да критикува правителството и да го напада въ всички прояви на неговата дейностъ.

Г. г. народни представители! Азъ не мога да сподѣля това мнение, което подхрана оптимизма на нѣкои ръководящи крѣгове, че поради многобройнитѣ тежести — репарационни, окупационни пр. и пр. — които отъ сключването на мира и досега сѣ качили върху гърба на България, тя не може да излѣзе отъ това положение, освенъ като стигне до една точка, когато ще ѝ бжде невъзможно да посрѣща редовнитѣ свои задължения и погашения и, следователно, ще бжде поставенъ на нейнитѣ кредитори въпросътъ, дали трѣбва да плаща репарации и дали трѣбва да се правятъ облекчения за задължения военни, като се предпочетатъ търговскитѣ и направенитѣ съ производителна целъ. Азъ мисля, че тоя оптимизъмъ е изразенъ въ много общи черти и може да не отговаря на действителността. Той скоро ще послужи да приспи общественото мнение въ страната, а сжщо тѣй и управлението, безъ да гарантира едно благоприятно разрешение на въпроса, съгласно нашитѣ желания, подирѣ три или четири години, когато ние ще се изпрѣчимъ предъ най-голъмитѣ платѣжи и когато действително ще се поставятъ въпроситѣ ребромъ. Кредиторитѣ, заемодавцитѣ, знайно е, колкото и нагледъ великодушни да сѣ, никога не забравятъ своитѣ смѣтки и винаги намиратъ начини за уреждането имъ много повече благоприятни за тѣхъ, отколкото за насъ. Следователно, не е сигуренъ тоя пътъ, който иска да избере нашата политика — сега да не бждатъ повдигнати нито въпроси за отсрочка на платѣжи, съгласно договора за миръ, нито въпроси за отлагане или намаление на репарации, нито въпроси даже за

една пестеливост и за едни разумни икономии въ държавното стопанство, а всичко това по единъ обходенъ пътъ щѣло да дойде на дневенъ редъ, когато се сбъднатъ условията, за които азъ преди малко говорихъ. Повтарямъ да кажа, това сѣ едни хипотези, които може би сѣ внушени отъ нѣкои срѣди отъ вънъ, но които сами по себе си нѣматъ никакъвъ шансъ да бѣдатъ реализирани. Най-малко, бихме могли да кажемъ, че еднакво шансовидни сѣ и другитѣ положения, а именно, че макаръ положението на нашата страна чрезъ постоянно поемане на ангажменти да се влошава, заемадвцитѣ, великитѣ държави, силнитѣ фактори, които влияятъ върху България, ще намѣрятъ начини да гарантиратъ своитѣ вземания, ще искатъ отъ насъ нѣщо, ще ни турятъ съветници, ще ни турятъ опекуни и ще ни взематъ кой знае какво; ние не можемъ да го предвидимъ и не можемъ да знаемъ какъ ще се сложатъ обстоятелствата, но все таки тѣ ще искатъ да гарантиратъ, да обезпечатъ своитѣ интереси.

Прочее, ако не сме тѣй оптимистично и благоприятно настроени къмъ единъ заемъ, ние имаме сериозни основания за това.

Както въ тронното слово, тѣй и въ министерскитѣ речи постоянно се подчертава растящото довѣрие на външния свѣтъ къмъ България. Обаче, въ действителностъ, ако и да има нѣщо вѣрно въ това, това довѣрие не е направило такъвъ прогресъ, за да докара очакваното отъ насъ облекчение. Това довѣрие е отъ такова естество, че ми обръща вниманието дори сега, когато се говори за заемъ, който ще сключва държавата отъ нѣкои банки. Обществото на народитѣ изпраща сума агенти и комисари, за да разучатъ и да разунзаятъ положението на нашата държавна за единъ заемъ не знамъ въ какъвъ размѣръ, но на всѣки случай по европейски мащабъ не въ голѣмъ размѣръ; за насъ може да е голѣмъ и да отговаря на нашитѣ нужди, но съ европейски очила погледнато, то е единъ малтъкъ заемъ. И за тоя малтъкъ заемъ хората не искатъ да направятъ никакъвъ рискъ въпрѣки довѣрието, въпрѣки това, че министърътъ на финанситѣ при сключването на бѣжанския заемъ трѣбваше да отсъствува нѣколко месеци подъ редъ, за да се срѣща и да убеждава, да информира за финансовото положение на нашата страна. Въпрѣки това, значи, че положението на нашата страна не е неизвестно за европейцитѣ, ние виждаме, че тѣ си държатъ толкозъ строго работата, че пращатъ у насъ редица комисари, за да го разучатъ на нова смѣтка и да взематъ всички мѣрки да осигурятъ своитѣ интереси. Отъ свое гледище тѣ сѣ прави, безъ съмнение, защото даватъ пари — който дава пари, иска действително да си ги осигури. Но и ние ще бждемъ прави, ако зададемъ въпроса: при какви условия и какъ можемъ да посрещнемъ този заемъ? Ако действително, както се е говорило най-напредъ, се иска да се превърне Народната банка въ акционерно дружество или да се създаде, както сега се създава, Ипотечарна банка съ участието на капитални на чужди банки, при условия, крайно тежки и едва ли нѣкога изпълними, за изкупване отъ страна на българската държавна акциитѣ, естествено, въпроса за условията на заема съществува за насъ. И азъ, макаръ да не съмъ посветенъ въ преговоритѣ по заема, мога да си направя предварително заключение, че неговитѣ условия нѣма да бѣдатъ тѣй леки и лесосмилаеми за български стомахъ; ще бѣдатъ доста тежки. И въ крайния моментъ кой знае какви условия още, освенъ тѣзи, за които сега се говори, има да ни турятъ, за да получимъ заема.

П. Палиевъ (д. сг): Ако сѣ тежки, нѣма да гласуваме заема, г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Това е така, лесно се казва, че нѣма да го гласуваме, но ние знаемъ механизма на гласуването. И нека ви припомнимъ, че при сключването на бѣжанския заемъ — доколкото съмъ билъ въ течение на преговоритѣ по него, т. е. доколкото министритѣ сѣ смѣтали за нужно да ни дадатъ освѣтление — . . .

Министъръ В. Молловъ: По всичко Ви се даде освѣтление.

К. Пастуховъ (с. д): . . . азъ разбрахъ, че условията, предложени въ последния моментъ, не бѣха тѣзи, които ни се казаха на насъ въ комисията най-първо — ония условия, които Франция постави най-накрая, за да даде съгласието си за заема, който България ще сключва въ английскитѣ банки. Тия условия — а тѣ бѣха важни — да поемете за-

дължения за 80 милиона франка и да плащате сега, като погашения за тия задължения почти толкова, колкото плащате за самия бѣжански заемъ, трѣбва да смѣтнемъ, че или сѣ били на панаконъ турени, . . .

Министъръ В. Молловъ: Нищо подобно нѣма.

К. Пастуховъ (с. д): . . . или че, по една или друга причина, министритѣ не сѣ смѣтали за нужно своевременно да ни ги съобщатъ.

Министъръ А. Буровъ: Не сте разбрали цѣлата работа.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Пастуховъ! Тѣмко 6 пѣти по-малко сме платили на хората, отколкото сме взели. Оставете!

К. Пастуховъ (с. д): Азъ нѣма да остава, въпрѣки че искамъ да вѣрвамъ на Вашата декларация, че сте платили 6 пѣти по-малко.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Петъ пѣти нека бжде. Взели сме злато, а сме платили французски франкове.

К. Пастуховъ (с. д): И четири пѣти да е, и то не е малко, ако така мѣримъ работата, ако излизаме отъ това гледище. Но всичкиятъ въпросъ е, че това бѣха летящи дългове. . . .

Министъръ В. Молловъ: Не сѣ никакви летящи дългове.

К. Пастуховъ (с. д): Краткосрочни заеми.

Министъръ В. Молловъ: Не сѣ краткосрочни заеми.

К. Пастуховъ (с. д): Авансъ, даденъ намъ презъ време на войната.

Министъръ В. Молловъ: Авансъ, който трѣбваше да върнемъ.

К. Пастуховъ (с. д): Така е, но въ всѣки случай единъ старъ дългъ. Моята мисълъ е, че когато се сключва единъ заемъ, нареченъ хуманитаренъ, даденъ не за нуждитѣ на българската държавна, а даденъ на българската държавна, за да изхрани и да настани изгоненитѣ отъ роднитѣ имъ огнища, не по тѣхно желание, бѣжанци, не е редно, не е хуманно да се товари държавата да поеме задължения, които тя е имала отъ по-рано къмъ французки банки.

Министъръ В. Молловъ: Като дойде финансовиятъ комитетъ, може да му обрнете внимание на това!

К. Пастуховъ (с. д): Моята идея е тамъ, г. министре на финанситѣ, че като получаваме единъ заемъ, който бѣ издействуванъ отъ Обществото на народитѣ и който бѣ даденъ затова, защото Обществото на народитѣ желае да въдвори миръ на Балканитѣ и да даде възможностъ на изгоненитѣ или на доброволно изселенитѣ бѣжанци да се обзаведатъ въ новата държавна, не е редно заедно съ него да плащаме и на старитѣ си кредитори. Не че държавата ще изяде паритѣ на тѣзи кредитори, но тия кредитори ще трѣбва да предявятъ претенциитѣ си, ще влѣзатъ въ отношения съ държавата и ще намѣрятъ начинитѣ, по които трѣбва да се плаща и какъ да се плаща.

Министъръ В. Молловъ: Вие сте въ пълно разногласие съ докладчика по този въпросъ въ Обществото на народитѣ, г. Вандервелдъ. Той е докладвалъ още презъ юний месецъ миналата година сжия въпросъ и е намѣрилъ, че трѣбва тѣй да се постѣпи, както сме постѣпили.

К. Пастуховъ (с. д): Г. Вандервелдъ е докладвалъ въпроса по принципъ.

Министъръ В. Молловъ: Съвсемъ не е така докладвалъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. министре на финанситѣ! Г. Вандервелдъ не присѣтствува тукъ . . .

Министъръ В. Молловъ: Но той присѣтствува въ Обществото на народитѣ, което критикувате.

К. Пастуховъ (с. д): Той е единъ социалистъ, който опозна България и поиска да ѝ помогне. Не бива по такъвъ начинъ да му се отплащаме.

Министъръ В. Молловъ: Азъ не му се отплащамъ зле, а Вие му се отплащате зле.

К. Пастуховъ (с. д): Г. Вандервелдъ бѣ докладчикъ въ Обществото на народитѣ по този въпросъ и изрази мисълта, че България заслужава да бѣде подпомогната съ единъ заемъ за бѣжанцитѣ, тъй като той самъ, на самото мѣсто, е констатираше, че положението имъ е окаяно, нечовѣшко и безнадеждно.

Министъръ В. Молловъ: И защото той бѣше, можеше да въздействува да не се туря тая клауза.

К. Пастуховъ (с. д): Не се съмнявайте, ако е зависѣло отъ Вандервелда, да се намѣси въ финансовитѣ подробности и да бѣде решаващъ, че той ще бѣде, който ще иска въ единъ хуманитаренъ заемъ да включи смѣтките на французкитѣ кредитори, които смѣтки не сѣ съ бѣжанцитѣ, а сѣ съ българската държава. Българската държава не дължи на бѣжанцитѣ. Българската държава е единъ посрѣдникъ. Българската държава е приела, по силата на нѣщата, свои сънародници въ своята срѣда, не по свое желание, не по свое шение, и не по начина, както тя би желала да бѣде разрешенъ въпросътъ за бѣжанцитѣ или националниятъ проблемъ на Балканския полуостровъ. Наложени ѣ сѣ условия и тя ги е приела. И като знаемъ, че ни налагатъ условия, наша длъжностъ е още отсега да бѣдемъ предпазливи и да не смѣтаме, че ни се правятъ щедрости, когато ни се даватъ заеми на едни или други условия. Ние социалиститѣ сме длъжни да направимъ тия предупреждения къмъ българското правителство . . .

Министъръ В. Молловъ: Нѣма защо да ги правите. Ние и безъ васъ знаемъ това.

К. Пастуховъ (с. д): . . . по сключване на заема, а ваша работа е да се съобразите по-нататкъ.

Министъръ В. Молловъ: Ние се съобразяваме много добре.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ очаквамъ отъ Васъ да не ми възразявате. Нѣма защо да имъ възразявате. Вие сте длъженъ да се вслушвате въ гласа на общественото мнение.

Министъръ В. Молловъ: Ако е туй общественото мнение, което Вие говорите, тежко ни!

К. Пастуховъ (с. д): Вие представлявате България по всички въпроси и трѣбва да представлявате нейната мисълъ, нейната душа и нейнитѣ желания.

Министъръ В. Молловъ: И това го правимъ. Но вие не освѣтлявате правилно общественото мнение, а правите демагогия.

К. Пастуховъ (с. д): Ако го освѣтляваме, както Вие си мислите, да сключимъ заемъ при каквито и да било условия . . .

Министъръ В. Молловъ: Това никой не го казва и не бива да го говорите тукъ!

К. Пастуховъ (с. д): Нѣма защо да се сърдите, защото тогава бихъ могълъ да Ви кажа: сърдите се, Юпитере, значи не сте правъ.

Отъ сговориститѣ: Е-е-е.

Министъръ В. Молловъ: Какво съмъ направилъ?

К. Пастуховъ (с. д): Вие много добре знаете, г. Молловъ, че що се касае до бѣжанския заемъ, нашата група гласува за заема.

Министъръ В. Молловъ: Зная, зная, но не бива тъй да приказвате сега.

К. Пастуховъ (с. д): Демократитѣ гласуваха противъ. И завчера г. Малиновъ, като тѣхенъ представителъ, говори, че по принципъ той е за заемитѣ — и за заема конкретно — и дори иска да подхвърли на насъ, крайнитѣ, че ние по принципъ ги отричаме, когато на практика излѣзе обратното.

Министъръ В. Молловъ: Да, това е вѣрно.

К. Пастуховъ (с. д): Тия, които сѣ за заемитѣ въобще, не знаемъ по какви съображения, тогава гласуваха противъ, а сега говорятъ за.

Министъръ В. Молловъ: Това е право.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ искахъ само тая мисълъ да изясня, като си запазваме всички резерви, когато конкретно ще ни сезирате съ единъ договоръ за заемъ, да кажемъ нашата дума.

Министъръ В. Молловъ: Безспорно.

К. Пастуховъ (с. д): Но когато Вие повдигате този въпросъ въ тронното слово, щомъ го засѣгате, наша длъжностъ е да ви внушимъ всички предупреждения, които въ подобни случаи могатъ да бѣдатъ полезни за Васъ, не лично, а за Васъ като представителъ на държавата, за да знаете всички, че не току-тъй, на каквито и да било условия, колкото и да е тежко положението на страната, народътъ ни и държавата ни могатъ да погълнатъ единъ заемъ, който ще ни се предложи.

Министъръ В. Молловъ: Не сме ние, които казваме това.

К. Пастуховъ (с. д): За насъ той не е разковничето, не е цѣлѣбното срѣдство за изходъ, при всички ситуации, отъ затрудненото положение, въ което се намира нашата страна. Ваша длъжностъ е, понеже ме апострофирате, да усилите бденията си върху бюджета, да имате по-широкъ размахъ, ако сте способни на това, за да направите въ по-сполучлива пропорция нуждитѣ окастривания, да се вдѣхновите отъ една по-друга идея за разпредѣлението на данѣчното бреме, за да се смекчи ропотътъ, който съществува въ населението. Вие не можете да не знаете — защото стоите на това мѣсто, дето най-добре трѣбва да чувствувате това и дето до Васъ идатъ непрекъснато сведения отъ подведомственитѣ Ви — колко мъчно върви събирането на данѣцитѣ въ нашата страна, колко тежки и непоносими сѣ тѣ не само за нѣкоя категория, но вече за една грамадна частъ отъ населението. Следователно, въпросъ за българската политика, много по-сериозенъ, отколкото всички други въпроси, трѣбва да бѣде и въпросътъ за разумното разпредѣление и намаление на данѣчното бреме на населението, това толкозъ повече, г. г. народни представители, защото ние преживѣваме и една остра стопанска криза. Наистина, правителството чрезъ отговора на тронното слово не иска да си зададе за целъ и стопанското възстановяване на страната; то смѣта, че заемътъ има единствено предназначението да засили финанситѣ на страната, парично да улесни държавата — и толкова. Но що се касае до нейното стопанско съвземане, то не посочва никакви срѣдства. Е добре, тая криза не е отъ вчера; тя нѣма да се свърши и утре, защото не е проходяща. Много обяснения сѣ давани отъ компетентни хора за нейното съществуване, но нито едно отъ тѣзи обяснения не е било достатъчно задоволително и научно обосновано. Действителността опроверга последователно всички обяснения на нашитѣ професори за причинитѣ на стопанската криза и за това, колко тая стопанска криза ще трае. Действителността опровергна всички обяснения, било по въпроса за приспособлението на нашето земледѣлие къмъ нови култури, било по въпроса за временно изработване на голѣми количества отъ дадени артикули и пр. Едно твърдение остана неопровергнато — че кризата си съществува, че тя се задълбочава и че спятъ и търговия, и занаяти. Даже и фабричното производство, колкото малко и да е то, и то не е въ разцвѣтъ, и то е въ застой. Защо стопанскиятъ животъ е сложенъ, всички слоеве на населението сѣ свързани едни съ други. Очевидно, кризата се шири въ всички прояви на стопанския животъ. Най-чувствително подъ нейнитѣ удари подпадатъ многобройнитѣ, но по-малко заможнитѣ слоеве въ обществото: работници, земледѣлци и занаятчии. Тѣ я чувствуватъ по села и градове; безработица върлува навредъ; надничитѣ на работницитѣ сѣ низки и процентътъ на хората, които прилагатъ своя трудъ, безъ да могатъ да обезпечатъ съществуването си за едно продължително време, не е малкъ, за да бѣде игнориранъ. Г. министърътъ на търговията се е старалъ да омалови неговото значение съ разни статистически данни. А въ Министерството на търговията даже не сѣ искали да събератъ точни сведения, понеже не знаели де, въ коя рубрика да поставятъ бездѣлницитѣ. Това е една подигравка съ една категория работници, носители на труда, творци въ нашата страна, която подигравка най-малко трѣбва да

се очаква от Министерството на труда, кждето трѣбва да промишляват за работничеството и да търсят начини да го пласират по възможност въ единъ по-широкъ мащабъ. Но и безъ нужните статистически данни, тази безработица, това окаяно положение на работната класа въ нашата страна си съществува.

Ето защо, думитѣ, които се изказватъ тукъ за икономическа солидарност и за политиката на правителството да поддържа равновесие между класитѣ, си оставатъ само едни красиви жестове, безъ каквото и да било реално съдържание. Вѣрното е — и то си остава — че политиката на правителството излиза изъ едно свършено друго гледище. Тя разглежда нѣщата, изхождайки само отъ интереситѣ на управляващата група, отъ интереситѣ на едно малцинство въ нашата страна, което малцинство, при стѣсненото стопанско положение днесъ на страната, очевидно е, търси да защити своитѣ интереси по-добре, и понеже има властта въ своитѣ ръце, удря печатъ върху държавната машина, създава такива мѣроприятия и тъй ги прилага на практика, че да може най-добре да защити своитѣ интереси, когато за другитѣ обществени слоеве — трудящитѣ се, които сѣ далечъ отъ управлението, чийто гласъ не се слуша отгоре, които сѣ дамгосани като опозиция, или като хвърлени въ редоветѣ на отчаянието и на крайноститѣ — за тѣхъ дори и трохицитѣ, които се хвърлятъ, се виждатъ като една голѣма щедростъ.

Г. г. народни представители! Ако нѣкои отъ нѣкоя страна могатъ да ми направятъ възражението, че и за последнитѣ се прави нѣщо — че се подпомагатъ съ кредитъ занаятчи, земледѣлци и други — то азъ ще кажа, че това става въ единъ много малкъ мащабъ. То се разбира, че колкото държавата ни да е класова и да обслужва интереситѣ на едно малцинство, все таки при днешнитѣ обстоятелства, когато всички слоеве обществени чрезъ всеобщото изборно право и чрезъ своята организирана борба могатъ да въздействуватъ отчасти върху държавата и за запазване на самата държавна машина, прави се малко нѣщо и за тѣхъ. Въпросътъ е, че трѣбва да се прави повече нѣщо. А това повече нѣщо, безъ съмнение, ще дойде тогава, когато самитѣ тѣзи, които иматъ интересъ, нарастнали количествено и укрепнали въ своето съзнание, могатъ да овладѣятъ държавната машина и да направятъ държавата да бѣде защитникъ въ истинската смисълъ на думата на тѣхнитѣ интереси.

Г. г. народни представители! Въ днешния вѣкъ на демократично развитие този е единствениятъ начинъ, единствениятъ пътъ за обслужване на народнитѣ интереси, за защита на интереситѣ на трудящитѣ се маси. Вредъ въ Европа вървятъ изъ него пътѣ. И да не ви е чудно, че и въ България този трѣбва да бѣде единствениятъ и нормаленъ пътъ. Колкото и да държите за капитала, за индустрията и да оценявате високо значението на тѣзи фактори въ една дребнобуржоазна страна, съ единъ такъвъ огроменъ процентъ селяни, работници и занаятчи, при всеобщото изборно право и чрезъ парламентарното управление, само по пътя на демократичната държава, на демократичното обслужване може да ги подпомогнете въ борбата имъ за съществуване, както и да възвърнете страната въ пътя на нейното нормално развитие. При всички условия, г-да, азъ си оставамъ убеденъ демократъ, привърженикъ на демократията, почиваща на всеобщото изборно право и гледамъ несимпатично, както на диктатурнитѣ прояви, които идатъ отъ дѣсно, тъй и на тѣзи, които идатъ отъ лѣво, било че тѣ се оправдаватъ, отъ тѣзи, които ги практикуватъ отъ дѣсно, по силата на една държавна необходимостъ — а държавната необходимостъ винаги съществува за насилието — било пъкъ, че отъ другата страна тѣ се оправдаватъ съ това, че диктатурата се упражнява върху едно малцинство контрареволуционно, кождоерско, казано на български езикъ, и за защита интереситѣ на грамадното мнозинство. Всички тия оправдания носятъ въ себе си елементъ на голѣма еластичност и злоупотрѣбление, и затова тѣ не могатъ и не бива да бждатъ практикувани. Тѣ не водятъ страната къмъ едно нормално развитие, но създаватъ само условия за изостряне на борбитѣ, а не за стихване на страститѣ и омиротворение на класитѣ.

Както виждате, въ Италия фашизмътъ изгони демократията, изгони нейнитѣ вѣрни синове, които въ миналото си сѣ дали всичко, за да служатъ на нея, и днесъ тоя фашизмъ съ сила и тероръ овладява италианската държава. Но той не може да бѣде юреникъ за управление на една която и да било държава, най-паче България. Затова сѣ известно огорчение изслушахъ вчерашнитѣ думи на г. Никифоровъ, който отъ името на демократията, въ сжщностъ, даде по-

летъ на фашистки възжеления. Това, наистина, бѣ единъ снарядъ отъ една минохвъргачка. Какъвъ ефектъ е произвелъ, не знамъ, но заслужа да бѣде отбелязанъ. Това не е лично мнение на г. Никифоровъ, както долавямъ азъ работата, а това е съкровена мечта, едно желание не на отдѣлни лица, а вече на обществени и на политически групи и организации въ нашата страна. Отначало страховито, боязливо, съ разни увѣртания, но лека-полека, тоя страхъ се премахва и възжеленията публично се проявяватъ, а организациитѣ, които имъ служатъ, добиватъ право на гражданственостъ, и не само право на гражданственостъ, но тѣ сѣ патриотичнитѣ организации въ очитѣ на мнозина отъ васъ, тѣ сѣ гордостта на нацията, тѣ носели нейния духъ, на тѣхъ трѣбва да се опре защитата на държавата и нейното спасение отъ елементи противни на държавата или отъ разрушителната стихия въ нашето общество! Азъ ги виждамъ даже да дефилиратъ въ паради съ войската. И добре, че е тукъ г. военниятъ министъръ, да му обърна публично вниманието, че това явление не е хубаво. Не знамъ дали то се случва навредъ, но тукъ-таме се случва. И то трѣбва да бѣде вече отстранено. Това не е въ интересъ на държавата, не е въ интересъ на войската — на тая организация, която трѣбва да бѣде народна и да служи на държавата, върху която не бива да пада въ никой случай съмнение, че е въ контактъ съ други организации, нито пъкъ трѣбва да се позволява, щото лица или групи да се явяватъ отъ нейното име да говорятъ и за нейна смѣтка да разправяватъ едно или друго.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Кои сѣ тия лица?

К. Пастуховъ (с. д): Това не е въ интереса на държавата, не е и въ интереса на войската. Азъ слушамъ — на мене не го казватъ, но го казватъ на наши последователи, на наши хора — че ние сме били разрушители, че ние сме били врагове на държавата и на войската. Това сѣ нелепости, които не трѣбва да се разпространяватъ. Не трѣбва да се парадиратъ тѣ много съ войската, защото по този начинъ тя може да бѣде деморализирана и да отпадне мнението за нейната неутралност, независимостъ и непричастностъ къмъ политическитѣ и обществени борби въ нашата страна. Кои сѣ тия организации, всички вие ги знаете. Но понеже всички ги знаемъ, да ги отстранимъ и да ги поставимъ на подобающето мѣсто. Защо? Защото въ сжщностъ тѣ сѣ едни нелегални организации, които нѣматъ *raison d'être*, особено по силата на закона за защита на държавата. И азъ имамъ право да говоря противъ тѣхъ отъ тази трибуна, както съмъ говорилъ и продължавамъ да говоря и противъ нелегалнитѣ организации и конспиративнитѣ гѣзда на болшевикитѣ и на комуниститѣ, вдъхновявани отъ Москва. Моето мнение за тѣхъ азъ не съмъ го измѣнилъ. Азъ смѣтамъ, че тѣ сѣ въ погрѣшенъ пътъ и че чрезъ конспирациитѣ нѣма да докаратъ освобождението на трудящитѣ се маси и да овладѣятъ държавата. Чрезъ конспирации тѣ могатъ да докаратъ до нови размирици, до нови кървави фронтове, до ново подсилване на реакцията. За мене и днесъ, както и вчера, болшевикитѣ водители Коларовъ и други носятъ отговорностъ и предъ българския пролетариатъ, и предъ българския народъ, и предъ трудящитѣ се маси, за онова безумие, което извършиха по заповѣдъ на Москва презъ 1923 г., като хвърлиха въ въоръжено възстание една частъ отъ българския народъ срещу държавата и срещу правителството.

И. Петровъ (д. ср): А Вие, г. Пастуховъ, и Вашата партия не носите ли отговорностъ, че се съюзихте съ тия, които сѣ противъ армията, които позориха армията и които искаха да разстроятъ армията, като дружбашитѣ?

П. Миновъ (з. в): (Възразява) (Пререкание между П. Миновъ и И. В. Петровъ)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

К. Пастуховъ (с. д): Не че защитавамъ правителството, но азъ държа, че каквито и да бждатъ провокациитѣ на противника, каквито и да бждатъ атакитѣ, които се предприематъ, все таки едно движение, което служи на дѣлото на освобождението на трудящитѣ се маси, не трѣбва да се подава на вѣдича и не трѣбва да излага силитѣ си на конспирация. Даже да е провокирано отъ противника това движение, никой неговъ водачъ нѣма право да се отнася тъй леко съ кръвта на хората, които действуватъ по негова заповѣдъ.

И. Петровъ (д. ср): Имате безсрамието да ругаете патриотическитѣ организации! Ако искате да направимъ нѣщо за тия организации, кажете го открито, недейте оставя

тукъ, въ страната, и въ чужбина да се говори за нѣкакви нелегални организации, които се нареждаха съ българската войска. Кажете открито, недейте провокира. И въ миналата Камара, когато се разискваше военниятъ бюджетъ, вие се опитахте да провокирате българската армия чрезъ Вашия приятелъ Чешмеджиевъ.

К. Пастуховъ (с. д): Млъкнете, г-не, и не ме отклонявайте отъ предмета.

Х. Баралиевъ (с. д): Провокиратъ тѣзи, които се разхождатъ съ германски каски и черни ризи, въоръжени съ револвери.

И. Петровъ (д. сг): Имайте куражъ да се конкретизирате, а не да хвърляте само подозрение срещу армията. Какви сж тѣзи провокации!

Х. Баралиевъ (с. д): Такива като тебъ най-много дискредитиратъ армията и уронватъ нейния престижъ. Дьонме! Вчера комунистъ, днесъ народнякъ, утре сговористъ, а другиденъ фашистъ!

И. Петровъ (д. сг): Вие искате да разрушите българската казарма, да клеймите българската армия. Безсрамници! Живѣли сте само съ подаяния, гледали сте кому да се продадете.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ нѣма да отговоря нито съ дума на апострофитъ, които ми се отправятъ. Какво е нашето отношение къмъ армията въ миналото и сега, то е известно. На всѣки случай, азъ имамъ по-голъмо право или поне толкова право да говоря за нея, колкото и вие.

Връщамъ се на думата си, че не съмъ билъ партизанинъ на нелегалнитъ акции, на диктатурата и на терора, особено когато тѣ не сж единъ епизодъ въ живота на държавата, а ставатъ едно постоянно явление или една система за управление на държавата. И не съмъ се лъгалъ нито за България, нито за съветска Русия. Ето ви днесъ самитъ отявлени болшевики, които не сж контрареволуционери, Троцки, Зиновиевъ, Раковски, Каменевъ, творцитъ на руската революция, чиито портрети, ако бѣха загинали преди една година, щѣха да бждатъ окачени наредъ съ портрета на Ленинъ въ червенитъ зали, днесъ говорятъ противъ диктаторския режимъ въ съветска Русия — разбира се, не противъ диктатурата изобщо, а противъ терора, упраздняванъ спрямо тѣхъ. Днесъ при празнуване 10-годишния юбилей на руската революция, Троцки е възпрепятствуванъ отъ трибуната да изкаже свободно своето мнение върху управлението на държавата и върху режима, който съществува въ болшевишката партия.

Зиновиевъ, този прочутъ представителъ на третия интернационалъ, чийто гласъ гърмѣше по вси страни и чийто заповѣдъ бѣ фатална за българския болшевизъмъ, днесъ е дори принуденъ да заяви, че въ Хинденбургска Германия по-свободно се диша и живѣе, отколкото въ комунистическа Русия; че тамъ въ момента може би нѣма комунисти въ затворитъ, когато въ Русия има затворници не само контрареволуционери, но има затворници социалисти, анархисти и други лица, участвували въ борбата противъ царския режимъ, изпращани на каторга и участвували впоследствие въ създаването на руската революция. Днесъ въ Русия има една ожесточена борба: отъ една страна се говори за подготовка на девети термидоръ; възпомина се борбата между жирондисти и якобинци въ 1793 и 1794 г.; отъ друга страна се припомня 18 брюмеръ или създаването на едно положение, което води страната къмъ бонапартизмъ и къмъ една еднолична власт, която не търпи нищо друго. Значи, на практика виждаме, че единъ режимъ на диктатура и на тероръ, колкото и да се хвали, че е направилъ нѣщо за облекчение на работнитъ класи, пакъ упразднява една диктатура, която вече създава недоволство, разгаря междупартиционната борба въ собственитъ негови редове.

Тѣй че за България, за нейното развитие, нормалниятъ, естествениятъ, желателниятъ пътъ, къмъ който всички трѣбва да се стремимъ, е да подсилимъ, а не да подронимъ коренитъ, основитъ на демократичното развитие и на демокрацията. Тая демокрация не трѣбва да бжде една фраза, съ която да се вършатъ хиляди злоупотѣблени, а трѣбва да ѝ се даде съответното съдържание — чрезъ всеобщото изборно право и чрезъ съзнателното вмѣкване на народнитъ маси въ политическия животъ на страната, въоръжени не съ пушки, а съ идеи, да насочи страната въ правилния пътъ на нейното развитие. (Ржко-

плѣскания отъ социалдемократитъ) Тоя пътъ днесъ избира европейската демокрация, чието бждеще е несъмнено за всѣки единъ обективенъ наблюдателъ на свѣтовнитъ събития; тоя пътъ ние сме длъжни да следваме, а не да се отклоняваме отъ него. И затова, казвамъ, странно ми звучатъ думитъ за фашистки възжеления, за окаструване на едно или друго, за жестове и за насаждане на една еднолична власт, на единъ конвентъ, на една диктатура, явна или прикрита, която да върши работитъ на българската държава.

Д. Кьорчевъ (нац. л): Можете ли ми каза една европейска демокрация, която днесъ да не е въоръжена отъ главата до петитъ? Не бива Вие да казвате, че трѣбва да се въоръжаваме само съ идеализъмъ, а да нѣмаме една сила, която трѣбва да брани страната.

С. Никифоровъ (д. сг): Азъ бихъ допълнилъ г. Кьорчева. Въ демократична Белгия Вандервелдъ дали следва пътя на всеобщото гласоподаване, има ли тамъ всеобщо гласоподаване?

Д. Кьорчевъ (нац. л): Когато въ Дания социалистическия кабинетъ реши разоръжението на флотата, сенатътъ отхвърли това, защото го почувствува като нездрава практическа държавна работа.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Моята мисль е ясна. Азъ държа на идеитъ. Колкото и да ме отклонява отъ въпроса г. Кьорчевъ, бихъ му отговорилъ следното. Вѣрно е, все пакъ, че европейската демокрация въ нейнитъ различни прояви се старае да преодолѣе препятствията и да проведе една политика на разоръжение, на миръ между народитъ. Това не е праздна дума. И ако ние държимъ тукъ, че всичко, което става по свѣта, е праздна дума, т. е., че задъ тѣзи думи за миръ, за разоръжение, за сигурностъ, за арбитражъ се крие единъ фалшъ, а въ низинитъ се коватъ наново военни съюзи, държавитъ се въоръжаватъ до зъби, за да се дебнатъ да се нахвърлятъ единъ день една срещу друга, азъ не знамъ кжде отиваме. Азъ не сподѣлямъ това мнение. Може всичко да стане по свѣта, може реакционнитъ сили да взематъ върхъ, може Европа да се върне къмъ системата на военнитъ съюзи, но азъ знамъ едно, че въ европейската демокрация — да не говоря за социализма — въ редоветъ на управницитъ даже има хора, които искрено ратуватъ за една политика на разоръжение, на арбитражъ, на сигурностъ, на мирно развитие и на обезпечаване на европейската цивилизация. Това е моето убеждение. Каквото и да става по свѣта, България, чрезъ въоръжена акция, не е въ положение да постигне, при каквито и да било обстоятелства, разрешението на своитъ национални въпроси. България може само да бжде изправена предъ нова катастрофа, ако действително лежи на това ушенье, че чрезъ една политика на съюзи, чрезъ една политика на използване на обстоятелствата, ще намѣри щастливъ случай да хвърли жребитъ, за да получи онова, което е преследвала толкова години подъ редъ. Това е една суетна мечта, една опасна игра, която би изложила бждещето на България и би увеличила враговетъ ѝ, безъ да подпомогне съ нѣщо нейното вътрешно развитие.

Социалистично ли е това или не, азъ не знамъ, но азъ зная едно, че както ние ратуваме, така и трудящитъ се маси въ България ратуватъ за едно мирно развитие на нашата страна и за едно миролюбиво разрешение на всички спорни въпроси между балканскитъ държави. И не само ратуваме, но ние ще се боримъ и ще бждемъ въ положение да се наложимъ на държавата, за да я предпазимъ отъ каквато и да е помисль за авантюра, или за кърваво разрешение на който и да било споренъ въпросъ между насъ и нашитъ съседи.

К. Кънчевъ (д. сг): Кой мисли това?

Д. Мангъровъ (д. сг): Кой мисли за война и за разрешаване на балканскитъ спорове съ война?

Министъръ К. Георгиевъ: Г. Пастуховъ! Давате ли си смѣтка за пакостъта, която вършите, когато говорите съ този тонъ?

К. Пастуховъ (с. д): Г. министре! Азъ си давамъ напълно смѣтка за думитъ и далечъ съмъ отъ мисльта да припиша на българското правителство, че то подготов-

лява прѣко или косвено, каквато и да било акция, която ще води рано или късно къмъ едно насилствено разрешение спороветъ между балканскитѣ държави. Азъ си давамъ смѣтка напълно за това и не съмъ искалъ никога да му припиша тази мисълъ. Но азъ бѣхъ длъженъ да отговори на единъ апострофъ, който ми се отправи, въ смисълъ, че пакъ силата, пакъ въоръжението, пакъ армиятъ, ще разрешатъ въпроситѣ, а не идентѣ на които служимъ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Г. Кьорчевъ го каза.

К. Пастуховъ (с. д.): Това е една борба идейна на мнения между насъ социалиститѣ и тия, които ме апострофираха. Ако тѣ не го сподѣлятъ, толкова по-хубаво за насъ. Азъ не искамъ да го експлоатирамъ.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): Европейската демокрация е въоръжена. Тя застрашава малкитѣ народи и победенитѣ народи, защото досега не е направила нищо за разоръжението.

М. Бечевъ (д.): Срещу триста хиляди щика на победенитѣ, победителитѣ иматъ десетъ милиона армии — така казва Лойдъ Джорджъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Г. г. народни представители! Г. Кьорчевъ, акомпаниранъ отъ нѣкои други, пакъ си повтаря своята мисълъ. Азъ тукъ съмъ съгласенъ, че въ този моментъ, както говори и Лойдъ Джорджъ, се върши една голѣма неправда къмъ победенитѣ държави, защото въ всѣка ужъ на демокрацията и на мирното развитие, победителитѣ иматъ войска по-добре екипирана, отколкото преди голѣмата война; иматъ на разположение около десетъ милиона армия, когато победенитѣ, взети вкупомъ, разполагатъ съ една войска отъ около 200—300 хиляди души. Безъ съмнение, това е една крещяща неправда, която трѣбва да бѣде отстранена, както неправда е туй, че нѣкои правителства искатъ да предпочетатъ предъ Обществото на народитѣ системата на секретнитѣ договори и публично говорятъ и пактуватъ едно, когато задъ кулиситѣ обичатъ да пактуватъ друго. Всичко това е вѣрно, то е проява въ живота и не може да се отрече. И не сме ние социалиститѣ, които ще защитаваме това статукво, установено въ версайскитѣ договори, и това право, тази привилегия, бихъ казалъ, на победителитѣ, да раздѣлятъ народитѣ, 10 години подиръ войната, на победители и на победени, да държатъ голѣми армии, да искатъ изпълнението на едни клаузи на договоритѣ, а да не сж въ положение да наложатъ на своитѣ съюзници изпълнението на други клаузи, които сж уговорени въ полза на малцинствата, въ полза на победенитѣ народи. Това не е нашата теза, за да я защитаваме. Не е наша теза и тезата на Остинъ Чембърлейнъ.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): Но е теза на европейската демокрация.

К. Пастуховъ (с. д.): Не е теза на европейската демокрация.

Я. Сакжзовъ (с. д.): (Къмъ Д. Кьорчевъ) Не е вѣрно. Вървимъ къмъ Локарно — ще видите.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): Европейската демокрация върви съ топоветѣ напредъ. Пенлеве, Милеранъ и други бѣха социалисти, но въоръжаватъ Франция.

К. Пастуховъ (с. д.): Г. Кьорчевъ! Когато Остинъ Чембърлейнъ, въпрѣки публично изявенитѣ желаня на малкитѣ държави за едно подписване на локарнската политика съ нови актове, заяви въ Женева, че Англия може до тукъ, а не повече и не е длъжна да ангажира всичкитѣ си сили въ една политика на генерално разоръжение и арбитражъ, тогава въ самата Англия се чува гласове отъ либералната партия — Лойдъ Джорджъ, отъ социалиститѣ — Макдоналдъ, отъ консерваторитѣ — лордъ Сесилъ, че Англия не може да сподѣли това мнение на Чембърлейнъ, че половината поне, ако не и болшинството, отъ английския народъ е за една по-друга политика, ...

Я. Сакжзовъ (с. д.): За Женевския протоколъ.

К. Пастуховъ (с. д.): ... е за женевския протоколъ, изработенъ въ онова време, когато Макдоналдъ и Ерио бѣха

въ Женева, когато вълната на социализма и на демокрацията взе връхъ въ две най-демократични страни, ратува за приложението на този протоколъ, което ще обезпечи терена за единъ широкъ арбитражъ и за едно разоръжение на европейскитѣ държави.

Я. Сакжзовъ (с. д.): Тази позиция е изгодна за насъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Това е една позиция изгодна за българската демокрация.

Я. Сакжзовъ (с. д.): Най-изгодната позиция за България е да поддържа Женевския протоколъ.

Д. Кьорчевъ (нац. л.): (Възражая)

П. Миновъ (з. в.): На кого, на кой съседъ ще продавашъ този сербезлъкъ?

Д. Кьорчевъ (нац. л.): Въ нашата Камара трѣбва да се чуе, че европейската демокрация е въоръжена. Това е полезно за насъ.

П. Миновъ (з. в.): Ние трѣбва да бѣдемъ готови за всѣка защита, но не и за повече. Това е въ интереса на държавата.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да.

Г. Пастуховъ! Времето Ви се свършва.

К. Пастуховъ (с. д.): Г. г. народни представители! Съ тѣзи апострофи ме отклонявате съществено отъ моята тема, но за да се избѣгнатъ недоразуменията, азъ бихъ казалъ, че все пакъ този възгледъ е отъ полза за България, а не само за българската демокрация, както е и вѣрно, че когато говоримъ за европейска демокрация, не трѣбва да разбираме, че това е едно понятие съ установено, кристализирано, застинало веднѣжъ за всѣкога съдържание.

С. Никифоровъ (д. сг): Тогава Вие сами си противоречите. Веднѣжъ казвате, че демокрацията не е понятие съ установено съдържание, а когато искате да я модифицирате, Вие я наричате фашизъмъ и не знамъ какво.

К. Пастуховъ (с. д.): Вашата демокрация е фашизъмъ, моята демокрация не е фашизъмъ, само че и тя, като всѣко едно обществено проявление, подлежи на измѣнение, и нейното развитие представлява единъ процесъ и като за процесъ трѣбва да говоримъ, когато я разглеждаме самата нея.

Х. Стояновъ (д. сг): Щомъ така разбирате демокрацията, изчерпвате смисъла на социализма.

К. Пастуховъ (с. д.): Г-да, ако взема да отговарямъ на всички апострофи, ще се отклоня отъ темата си, пъкъ и г. председателтъ ми напомня, че времето ми отивало къмъ изчерпване. Недейте смѣта, че не съмъ въ положение да отговоря на апострофитѣ ви, обаче нѣмамъ време да засега всички ония въпроси, които се задаватъ отъ една или друга страна, защото трѣбва да премина къмъ същността на въпроса. На менъ се налага да се спра съ нѣколко думи, въ свързка съ изложеното до тукъ, на вътрешната политика на правителството.

Г. г. народни представители! Вътрешната политика на правителството не само е незадоволителна, но е станала непоносима: една тежка атмосфера, която мъчно се диша, свобода ограничена, окована, на всѣка стѣпка се правятъ препятствия отъ органитъ на властта. Азъ нѣма да говоря за изборната система. Този въпросъ се ликвидира въ извънредната сесия. За съжаление, и следъ изборитѣ притѣсненията, ограниченията върху българския гражданинъ, който не се числи въ правителствената партия, продължаватъ. Въ затыненитѣ кѣтища, въ селата, терорътъ, насието, натискътъ се чувствуватъ по-сино; събранията на всѣка крачка се забраняватъ подъ различни предлози.

П. Палиевъ (д. сг): Ами Вие не бѣхте ли свидетелъ какво стана на събранието на Съюза на независимитѣ синдикати въ театъръ „Пачевъ“? Знаете ли за него нѣщо?

К. Пастуховъ (с. д.): Събранията трѣбва да ги издействуваме.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Чухте ли речта на Аварамъ Стояновъ въ конгреса на независимитъ синдикати?

К. Пастуховъ (с. д): Ние сме дошли до положението, когато, като направимъ сравнение съ миналото, можемъ да кажемъ, че опозицията или голъма частъ отъ гражданството е поставено подъ изключителенъ режимъ.

Г. първиятъ министъръ често обича да задава въпроса: по-добре ли е сега, отколкото преди 2 години? Азъ бихъ разширилъ въпроса.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Малко своеобразно го поставяте. Вие поставяте въпроси, съшитъ съ бѣли конци.

К. Пастуховъ (с. д): Стигнахте ли вие, като буржоазна властъ, до оня режимъ, до онова управление съ всичкитъ му недостатъци, което бѣхме свикнали да имаме въ България до преди войнитъ? Ето кой въпросъ би билъ интересенъ за васъ. Вие, които сте съчетание на нѣколко групи, широка коалиция съ претенцията, че представлявате мнозинството отъ българския народъ, трѣбва да си зададете въпроса: можакте ли да достигнете до тамъ, където бѣха вашитъ предшественици до войнитъ? За съжаление, трѣбва да се отговори отрицателно.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Понеже ние създадохме онова положение до войнитъ, бѣди спокоентъ, къмъ него отиваме, пакъ ще достигнемъ до него.

К. Пастуховъ (с. д): Въ миналото дълги борби сѣ се водили — и тѣ не сѣ се водили само отъ васъ, тѣ сѣ се водили отъ насъ, отъ всички недоволни — противъ личния режимъ, противъ золумитъ на властта, противъ притѣсненията, противъ терора. И ние успѣхме въ тая борба, сполучихме да наложимъ едно, за тогавашнитъ условия, управление въ страната, което можете да критикувате, но което ти гарантира съществуването, и, особено като минатъ изборитъ, не ти прави препятствия на всѣка крачка въ твоята гражданска дейность.

Днесъ е обратното: на всѣка крачка вие сте следени, вие сте подъ наблюдение отъ единъ или другъ незнаентъ, неотговоренъ факторъ — явенъ или таентъ, кметъ или който и да билъ — и не ви е позволено това, което по законитъ на страната имате право да вършите.

П. Палиевъ (д. сг): Днесъ гаранциитъ сѣ повече, отколкото законитъ позволяватъ. Конгресътъ на независимитъ синдикати стана въпрѣки закона за защита на държавата.

К. Пастуховъ (с. д): Както и да обяснявате това, г. г. народни представители, но то е фактъ. Като сравнимъ управлението отъ 9 юний до преди две години съ сегашното, можемъ да направимъ една разлика между дветѣ форми на управление. Обаче, съ течение на времето виждаме, че има едно подсилване на неотговорнитъ елементи, едно провеждане на политика на систематично погазване правата на българския гражданинъ. Бѣше радостно, че курсътъ на безследно изчезналитъ бѣше се прекратилъ. Туй трѣбва всички ни да радва, защото бѣ едно нежелателно явление, една отъ най-страшнитъ работи въ политическата история на България, . . .

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Страшна е и гражданската война.

К. Пастуховъ (с. д): . . . да отнемешъ живота на български граждани безъ присѣда, въ името на отечеството и по усмотрението на единъ комитетъ за спасение на отечеството или на който и да билъ другъ неотговоренъ факторъ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Колкото е страшна гражданската война, толкова сѣ страшни и нейнитъ послѣдствия.

И. Лѣкарски (д. сг): Г. Пастуховъ! Разправяте басни.

К. Лулчевъ (с. д): Идете въ Ловечъ да видите тия басни. Не Ви е срамъ!

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

К. Пастуховъ (с. д): Ако за Васъ, г. Лѣкарски, и сега, въ 1927 г., тѣзи работи сѣ басни, тогава цѣлиятъ нашъ животъ за Васъ е една басня.

К. Лулчевъ (с. д): За него е аслъ басня.

К. Пастуховъ (с. д): Чуйте ме по-нататкъ. — Азъ изказвамъ моитъ съжаления, че даже и сега въ нѣкои мѣста, въ нѣкои околии, като че пакъ се е прибѣгнало до екзекуциитъ. Това нѣщо е неоправдано и непростително — съ нищо и въ името на нищо. Може да се възмушавате отъ ексцеситъ, които сѣ вършени върху органи на държавата, върху други граждани, но едно трѣбва да се знае, че поне сега държавната властъ е толкова силна, за да може да се наложи и трѣбва да се наложи съ силата на закона върху провиненитъ, които и да бѣдатъ тѣ. Никой не отказва правото на държавата да тегли подъ съдъ и да накаже виновнитъ. Никой нѣма да ги покровителствува. Моята позиция никога не е била тая: имамъ право въ името на една идея да те убия, но ти нѣмашъ право да ме дадешъ подъ съдъ и да ме накажешъ! Азъ, който съмъ противъ такива ексцеси, винаги съмъ казвалъ: и едната, и другата страна или, ако махнемъ странитъ — всички български граждани трѣбва да се борятъ и да си служатъ съ легални методи и средства за борба, гарантирани отъ законитъ и отъ конституцията. Ако ми е думата за разбойничеството и за възмущението отъ него, азъ нѣма да го оправдая съ това, че то се дължало на золумитъ на властта, на мизерията, въ която е било хвърлено населението. Може това да го има, но за мене то не може да бѣде обяснение, то не може да ни задоволи. Всички български граждани сѣ дължни да се борятъ съ обществениятъ опжжия за постижение на своитъ цели, а не да прибѣгватъ ло оружје. Ако въ нѣкои околии има убити кметове, отвлѣчени семейства, извършени золуми, виновнитъ ще бѣдатъ наказани, но никой факторъ, отговоренъ или неотговоренъ, въ името на нищо нѣма право по свое вътрешно усмотрение да екзекутира нѣкого си, смѣтайки го, че той е инспираторъ или пъкъ извършителъ на едно престѣпление. Това не може да се търпи. Нито е редно, нито има основание да вѣрвамъ, че този „единъ“ не е действувалъ субективно, по лично усмотрение, по мѣстъ, по партизански съображения, а е действувалъ обективно. Че органитъ на властта не могатъ ли да се заблуждаватъ? Азъ ще ви кажа единъ курйозъ. Днесъ въ в. „Народъ“ прочетохъ следното: въ Ломско нѣкой си се скаралъ съ баща си и избѣгалъ въ Орѣховско. Не знамъ какъ властта била заблудена, улавя бащата и казва: де е синътъ ти, ти си го убилъ. И му вчушава начина на убийство. Бащата подъ страхъ и побой далъ показания какъ уловилъ сина си, какъ го хвърлил въ Дунавъ на еди кое си мѣсто — цѣла история била съчинена. Взематъ го, завеждатъ го въ участъка и следъ това го изпращатъ на следователя. Човѣкътъ казва, че сѣ го били, но пакъ потвърдилъ признанието си . . .

Н. Андреевъ (р): Предъ следователя не е призналъ.

К. Пастуховъ (с. д): Въ всѣки случай, влѣзълъ въ затвора.

М. Бечевъ (д): Призналъ е предъ полицейския старши — предъ „Карловеца“, за когото говорихъ оная вечеръ.

Н. Андреевъ (р): Той е известниятъ полицейски приставъ „Карловецътъ“, който се отличи въ изборитъ.

К. Пастуховъ (с. д): Вие ме допълвате. Значи полицейскиятъ приставъ му нанася побой, за да признае убийството. Следователятъ държи постановление и човѣкътъ лежи въ затвора.

Н. Андреевъ (р): Година и половина.

К. Пастуховъ (с. д): И, види се, по сѣдба нѣкаква синътъ се научава и прескача отъ с. Долна-Гнойница, Орѣховско, явява се при прокурора и казва: азъ съмъ едикой си — убиятъ, за който лежи баща ми. (Оживление) Правятъ справка и се установява по единъ най-автентиченъ начинъ, че действително синътъ е живъ и здравъ. Т. е. възкръсналъ. Унишожаватъ съдебното постановление и пускатъ бащата на свобода.

Х. Стояновъ (д. сг): Това е една съдебна грѣшка.

М. Бечевъ (д): Това показва, че насила се изтрѣгватъ признания.

К. Пастуховъ (с. д.): Ето ви докаже може да отиде заблудението въ организъм на властта обективно или пък когато е продиктувано отъ чувство на партизанско възмущение.

Както и да е, г. г. народни представители, не може да се продължава по-нататък политиката на отмъщение, на екзекуции и на тероръ. Партизанството е пуснало дълбоки корени. Чиновници „не наши“ се уволняват, никой не се назначава, ако не е „нашъ“. (Оживление. Министър-председателят А. Ляпчевъ и сговориститъ се смѣятъ) Самото управление е обезличено. Азъ мога да ви дамъ примѣри, г. министър-председателю, за това, какъ наши хора сж били уволнявани. (Възражения отъ сговориститъ) Азъ мога да Ви дамъ примѣри колкото искате. Но тукъ искамъ само да подчертая мисълта си. Корупцията е сжщо присъща на днешното управление . . .

Н. Мушановъ (д.): Г. Пастуховъ! Извинете. Искамъ да задамъ единъ другъ въпросъ. Г-да! Този въпросъ е важенъ въ друго отношение. Миналия пътъ засегнахме тукъ въпроса, че трѣбва да се измѣни законътъ за углавното сждопроизводство, съ който се даде доказателствена сила на дознанията — да могатъ тѣ да се четатъ при сждбното дирене и да служатъ като доказателства. Това положение трѣбва да се премахне часъ по-скоро.

Нѣкой отъ сговориститъ: Това е направено.

Н. Мушановъ (д.): Не е направено.

К. Пастуховъ (с. д.): Наредъ съ партизанщината, разстила се и корупцията, покварата, която, колкото и да се отрича, все повече вирѣе въ днешно време и повече жертви взема. Азъ не искамъ да си служа съ примѣри, защото и безъ това времето ми е кратко.

Накжсо казано, като се хвърли погледъ върху цѣлата вътрешна политика на правителството на Сговора, ще се види, че отиваме къмъ влошаване за днешно време, по сегашнитъ наши усѣщания, че отиваме къмъ единъ курсъ, който не е нормаленъ. Вие трѣбва да се мъчите да вървите къмъ нормалното, къмъ подобрение, къмъ възстановяване на гражданския животъ, а не къмъ практикуването на една система, която да почива на насилия, на локвара, на партизанщина, на обезличаване на самоуправлението, на засебване всичко въ рѣцетъ на управляващата партия. И, въпрѣки това, г. г. народни представители, въпрѣки този неестественъ, незаконенъ механизъмъ, който ви движи, въ вашитъ редове даже се манифестира недоволството отъ управлението. Вие сами чувствувате, че управлението не е онова, което го желаете, че то не дава онова, което искате и вие, и българскиятъ народъ, че трѣбва нѣщо да стане, за да трѣгне колата, че трѣбва да се влѣе нова струя въ режима подиръ 4-годишно управление, че трѣбва да се създаде, съ други думи, една власт. Каква власт — ето единъ интересенъ въпросъ. За опозицията, за една частъ отъ нея, това е нова власт. Обаче въ що ще се изрази тая власт — тукъ започватъ неясности и неопредѣлености. И тамъ е вашата сила. Но тя не е права позиция. Това е една адвокатска пледоария.

Нѣкой отъ сговориститъ: Това е ваша слабостъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Това може да е слабостъ на опозицията, но то не е вашата сила. Това не ви дава сила; това ви дава само възможностъ да използвате силата на обстоятелствата. Но ситуацията не е задоволителна и за насъ, и за васъ.

П. Палиевъ (д. сг.): Това е вече софизъмъ, г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Не е софизъмъ. Това е въ реда на нѣщата.

П. Палиевъ (д. сг.): Или влагате съдържание въ тая нова власт, или не. Кажете.

К. Пастуховъ (с. д.): Азъ ще се обясня. Тая нова власт, която г. Малиновъ пледира тукъ, не е оная, която азъ искамъ да разбирамъ.

Отъ сговориститъ: А-а-а!

К. Пастуховъ (с. д.): Защо се очудвате? Вие ще констатира на нова смѣтка една слабостъ, споредъ васъ, въ опо-

зицията, а, споредъ мене, по силата на нѣщата и на обстоятелствата, не само у насъ, но и другаде, опозиционнитъ групи не могатъ да вървятъ заедно, защото нито иматъ еднороденъ съставъ, нито по идеи сж еднакви, нито сж носители на еднакви интереси. Това е вредомъ по свѣта. Обаче, всички тѣ могатъ да бждатъ съгласни въ едно — въ необходимостта отъ промѣна, въ това, че туй управление не е задоволително, че то е фалирало, че то има нужда отъ обновяване — едното е едната страна, а другото е другата страна на въпроса. Защото тия, които не сж съгласни да действуватъ задружно, могатъ да биятъ общо за постигане на една целъ — премахване на сегашното състояние.

Г. Малиновъ по-рано пледира за общественъ сговоръ. Тая идея съ течение на времето не можа да се развие: съдържанието и какво ще е, какви елементи ще включва тя, и то би било интересно. Азъ не гледамъ нѣщата, г-да, отъ партизанско гледище. Въ всѣки случай това е една идея отъ гледището на Демократическата партия. Какъ смѣта тя да намѣри изходъ и какво съдържание влага въ общественъ сговоръ? Чрезъ прегрупиране на всички групи, безъ разлика на опозиция и правителствени, чрезъ подсилване на управляващата партия съ елементи отъ опозицията, при известни обстоятелства или, обратно, чрезъ подсилване на една или нѣкои опозиционни групи, поели властта съ нѣкои части или съ цѣла група отъ управляващитъ?

Н. Чирпанлиевъ (д. сг.): Все съ X и Y!

К. Пастуховъ (с. д.): Всичко това може да бжде вмѣстено въ мисълта за общественъ сговоръ. И би било любопитно да се обясни каква мисълъ се влага въ общественъ сговоръ. Додето се обясни, азъ виждамъ, че тая идея е формално напусната. Г. Малиновъ не говори вече за общественъ сговоръ. По-рано, въ извънредната сесия, той помена за коалицията на тритъ, а сега повдига въпроса отъ друга страна — за групиране на опозицията или за създаване на една нова власт самостоятелно, или чрезъ освежаване на вашата или на друга партия.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Както и да го въртишъ, все е сговоръ!

К. Пастуховъ (с. д.): Безъ съмнение, може би думата е измѣнена, може би друга мисълъ иска да вложи г. Малиновъ, но, така изказана мъгляво, неопредѣлено и при едно желание за общо сътрудничество, очевидно е, то мъчно ще може и не ще може да стане, ще бжде една ялова акция, която въ върховетъ може да прави впечатление, но която, като използва и си мисли, че използва настроенията на недоволство, само съ това не ще може да създаде едно народно движение. Азъ разбирамъ народно движение, което почива не само на лозунга на събаряне, но и на лозунга за творчество, . . .

П. Палиевъ (д. сг.): Каквото създаде Сговорътъ.

К. Пастуховъ (с. д.): . . . което ще даде нѣщо, което ще изработи или ще предложи единъ планъ за стопанско, финансово и вътрешно възстановяване на нашата страна. Иначе, както въ България особено сж практикувани безразборнитъ сдружавания въ името на изборната борба, крайниятъ резултатъ не е билъ поне винаги благодатенъ или се е дохождало до разколъ между ортацитъ, между фракционната борба се е засилвала, или се е дохождало до едно изтърбушване на фракция отъ фракция, докато най-после цѣлото се е разлагало.

Очевидно е, че сжществениятъ въпросъ е не само нова власт. Азъ бихъ казалъ, че по-удачно би било да се говори за ново управление, за новъ режимъ, за нова система, защото нова власт може да означава само една промѣна лична, може да има единъ ограниченъ обсегъ, а може да има и единъ широкъ обсегъ. Така че по този въпросъ трѣбва да бждемъ наясно, ако действително трѣбва да се води една политика не само за премахване, което е най-сжществениятъ елементъ въ борбата, но сжщо така и за създаване на нѣщо по-друго, по-добро и по-трайно, отколкото това, което имаме сега, тъй като, време е България да излѣзе отъ този омагьосанъ кръгъ на групиране и прегрупиране въ името на сваляне на властта и на идване на властъ.

Г. г. народни представители! Ние винаги сме проповѣдвали, и имаме право да бждемъ по-взискателни и по-крайни, но не се смѣтаме, че сме забѣгнали далечъ отъ хоризонтитъ, когато подчертаваме идейния елементъ на всѣка опозиционна борба за властъ или за промѣна на единъ режимъ. Съ това ние не искаме ни най-малко, нито за мигъ, нито за

ден, да запазимъ статуквото. И въ миналото нашата партия е била винаги въ първитъ редове на опозиционната борба, обаче, както казахъ и въ началото на речта си, днешното време, времето на демокрацията и на трудящитъ се, налага една съвмѣстна акция въ подобна една посока. Това е, споредъ насъ, съдържанието, което все повече и повече трѣбва да получава българската демокрация, защото самото понятие за демокрация е една форма, която може да бѣде и буржоазна, и селска, и социалистическа, и еснафска, и каквато и да било — зависи отъ това, съ какво ще я напълните. И затова въ процеса на борбитъ, на състезанията въ публичния животъ важно е съдържанието, което ще дадете, и елементитъ, съ които ще си служите, за да постигнете известни придобивки. Не само нашиятъ стремежъ, но и стремежътъ на международната социална демокрация винаги е билъ да намѣримъ допирни точки, контактъ съ маситъ на труда по села и градове, да създадемъ общи условия за борба, защото само по тоя начинъ ще може да се извършатъ трайни, осезателни и продължителни промѣни, които нѣма да създаватъ илюзии, а ще дадатъ и реални придобивки за самитъ участващи въ тая борба.

Ние винаги сме гледали симпатично къмъ тая борба, което не означава и не е означавало, че винаги една партия трѣбва да одобрява действията и тактиката на друга партия. Всѣка една партия, всѣка една политическа група има и ще запази своята политическа физиономия, но стремежътъ на тия групи, които защитаватъ или смѣтатъ, че защитаватъ еднородни интереси, е, въ това разнообразие на политическа дейность, да намѣрятъ допирни точки, съгласувани акции за една политика, която да се наложи на държавата, безъ да я изложи на опасни сътресения, безъ да ѝ разкопае основитъ по начини, които не сѫ предвидени въ законитъ на страната.

Излишно е да ви подчертавамъ, че ние сме били винаги за легалната борба, дотогава, докогато една съпротива не наложи да се боримъ да отблъснемъ насилието съ насилие, което е естествено право на всѣки гражданинъ. Но въ България най-хубаво е да не се оправдаваме съ този мотивъ, понеже золумитъ сѫ толкова много и оправданията и фокуситъ тѣй разнообразни, щото всѣки единъ ще изкара, че е въ положение на самоотбрана. Най-прилично би било да действваме съ лоялни срѣдства и чрезъ гражданскитъ методи на борба да се наложимъ на самата държавна власт. Народътъ, г. г. народни представители — недейте го говори така малко съ ирония — въ изборитъ показва своитъ симпатии, . . .

Т. Христовъ (д. сг): Да, къмъ васъ!

К. Пастуховъ (с. д): . . . на чия страна е, на коя борба и на кои акции иска да даде преднина. Каквото и мнение да имаме за една или друга група, ние не можемъ да игнорираме 300-тъ хиляди гласа, които сѫ дадени за тая листа, която се нарича желѣзенъ блокъ.

Т. Христовъ (д. сг): А за социалдемократията колко сѫ дадени?

К. Пастуховъ (с. д): Тя не е създание отгоре, тя е едно настроение на народнитъ маси. Тя е единъ духъ въ маситъ. Тая групировка не е физиономията на никоя отъ отдѣлитъ партии. И не трѣбва да бѣде. Тя трѣбва да има единъ духъ, съобразенъ на новото време и служащъ за защита на интереситъ на народнитъ маси.

И. Петровъ (д. сг): Въ Стара-Загора щѣхте да подпишете протоколъ съ драгиевисти и радикали!

Я. Сакжзовъ (с. д): Ще излѣзешъ и ще те чуемъ.

К. Пастуховъ (с. д): (Къмъ И. Петровъ) Каквото и да възражавате, Вашитъ възражения не се отнасятъ до насъ.

Т. Христовъ (д. сг): Разбира се, вие нѣмате срамъ! Вие сте политически вѣжеиграчи!

К. Пастуховъ (с. д): Азъ знамъ вашето недоволство, но ние никой пътъ не сме били на мнение, нито да се игнориратъ народнитъ настроения, нито да се потушаватъ тѣ съ силата на терора.

Д. Апостоловъ (д. сг): Защо по-рано се борѣхте срещу дружбашитъ?

К. Пастуховъ (с. д): Ние не се борихме за екзекуциитъ, ние не се борихме за възкресяването на терора. И азъ, който съмъ се борилъ противъ управлението на Земледѣлския съюзъ, имамъ право и васъ да попитамъ: давате ли си смѣтка за това, което направихте въ течение на 4 години? (Рѣжоплѣскания отъ социалдемократитъ) Питате ли се въ името на що дойдохте вие?

Т. Стоилковъ (д. сг): Въ името на морала.

К. Пастуховъ (с. д): Каква бѣ програмата на конституционния блокъ и изпълнихте ли я вие? Възстановихте ли свободата? Омиротворихте ли страната? Прекратихте ли гражданската война?

Д-ръ И. Фаленхехтъ (д. сг): Свободата е възстановена толкова, колкото вие щѣхте да я възстановите.

К. Пастуховъ (с. д): Дадохте ли самоуправление, премахнахте ли партизанството? Премахнахте ли изключителнитъ закони? Да ви напомнямъ ли за амнистията? И азъ съмъ пледиралъ за амнистия.

Азъ знамъ, че има малкъ брой, около 1.000 души.

Нѣкой отъ сговориститъ: Нѣма и хиляда души.

К. Пастуховъ (с. д): Зная вашитъ възражения, че въ повечето случаи това сѫ хора, провинени предъ закона. Моята позиция не е позицията на болшевика: „Азъ имамъ право да влизамъ въ конспирации,“ . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Оправи се, защото иначе щѣше да потеглишъ въ единъ пътъ . . .

К. Пастуховъ (с. д): . . . „да комплотирамъ противъ строя и да върша престѣпления по закона, а вие сте длѣжни да ми дадете амнистия“. Това не е наша позиция.

И. Лѣкарски (д. сг): А е позиция на вашитъ другари отъ „Врабча“!

К. Пастуховъ (с. д): Въ интересъ на омиротворението, въ интересъ най-после, на задоволяване и на общественото мнение въ Европа, което, тѣй или инакъ, е спечелено за една амнистия, отнемате възможността да се експлоатира противъ България, че тукъ не се дава амнистия, че се държатъ хора въ затворитъ; оставате да се говори това само за болшевишка Русия, която говори за амнистия на своитъ последователи въ другитъ страни, но и днесъ, при 10-годишния юбилей на революцията, не желае да амнистира всички политически престѣпници въ собствената си държава, а ги държи въ затворитъ.

Но всичко това, г-да, сѫ въпроси, които очакватъ разрешение и пазрешение на които много късно е да се иска отъ васъ. Коемо можахте, вие го дадохте. Вие сте вече уморени; не се вдѣхновявате отъ нови идеи. И за васъ вече съществува въпросъ за изходъ отъ положението, който — ще отречете ли? — на нова смѣтка изникна тукъ отъ нѣколко месеца. Образовахте съветъ на 50-тъ, . . .

Нѣкой отъ сговориститъ: Сънувате!

К. Пастуховъ (с. д): . . . съветъ на троицата, съветъ на 12-тъ, не знамъ на какви си. (Рѣжоплѣскания отъ социалдемократитъ и земледѣлцитъ)

Н. Кемилевъ (д. сг): Въ всѣки случай съветъ на кооперация „Напредъ“ у насъ нѣма.

К. Пастуховъ (с. д): Въ всѣки случай всрѣдъ васъ има недоволство, има борба между племената и фракциитъ. Защо е тази борба? Вмѣсто да отричате фактитъ, задайте си този въпросъ. Азъ не искамъ да я обясня съ партизанската стрѣвъ на едни групи противъ други, макаръ да знамъ, че партизанството е пуснало дълбоки корени и че тѣзи, които говорятъ за жестове, не можаха да направятъ жеста да го изкоренятъ въ своята собствена срѣда. Азъ зная това, азъ зная, че има борба за интереси, зная, че има борба за надмошие на една група надъ друга, но извънъ това има и друго, . . .

Нѣкой отъ сговориститъ: Въ вашата партия какъ е положението?

К. Пастуховъ (с. д.): . . . има борба на течения въ самата ваша срѣда и дирите изъ кой пътъ да вървите. Тѣзи именно течения днесъ се състезаватъ. Вие сте недоволни отъ управлението; едни отъ васъ го смѣтатъ за много слабо, че не прави жестове, че е колебливо, че е изпуснало нишките на управлението, че не умѣе да се налага, искатъ силна ръка, искатъ единъ повратъ назадъ. Тамъ е една отъ причинитѣ за вашата борба. Тая борба не е домашна, не трѣбва да бѣде домашна и нѣма защо да я отричате; гражданското е да я признаете и да излѣзнете публично да пледирате кой начинъ, кой методъ на управление трѣбва да вземе върхъ въ държавата. Тоя въпросъ вече излиза изъ срѣдата на Демократическия сговоръ, той е въпросъ на българския народъ. Вие дохождате тамъ, дето всички казватъ, че е непоносимо сегашното положение, и се питатъ, изъ кой пътъ трѣбва да се върви, за да се стигне на спасителния брѣгъ.

Д-ръ П. Дяковъ (д. сг): Никой не е билъ противъ силната ръка въ рамките на закона.

К. Пастуховъ (с. д.): Това е вашиятъ въпросъ, това е въпросътъ и на България; него си задаваме всички, и всѣка една партия ви сочи пътя за изходъ отъ положението. Вашиятъ изходъ е изходъ за надмощие на една група надъ друга, изходъ чрезъ повратъ назадъ, а не чрезъ нормализиране и омиротворение на страната. Ако ние живѣхмѣ въ режима на Фердинанда, това съревнование, тая борба всрѣдъ васъ той би я използвалъ, за да ви разложи, да ви окепази предъ българския народъ и да ви изхвърли на бунището, като непотрѣбни.

Председателстващъ А. Христовъ: Г. Пастуховъ! 15 минути вече говорите повече.

К. Пастуховъ (с. д.): Свършвамъ. — Тѣй че, г. г. народни представители, ако игнорирате този голѣмъ въпросъ, то показва само едно, че вие сте удавени въ желанието да властувате и не виждате по-далече отъ носа си. Вие сте уплашени, че безъ васъ държавата ще пропадне. Вие може би не искате, като министъръ Славейко Василевъ, да отивате отново въ Шуменския затворъ.

Р. Василевъ (д. сг): Той не е казалъ това.

Министъръ С. Василевъ: Това не съмъ казалъ. Вашиятъ вестникъ лъже българския народъ. Трѣбваше да прочетете стенограмитѣ. (Възражения отъ социалдемократитѣ). Азъ го казахъ въ свършено другъ смисълъ, г. Пастуховъ! Азъ Ви моля да прочетете стенографскитѣ дневници. Недейте спекулира. Азъ за себе си не мисля, защото ако мислѣхъ, нѣмаше да свалямъ дружбашитѣ. Това трѣбва да го знаете. Ние съ васъ водихме решителна борба противъ тѣхъ.

П. Анастасовъ (с. д.): (Възразява нѣщо.)

Министъръ С. Василевъ: Не съ тебе, не съ брадата ти, а съ дружбашитѣ.

Г. Марковъ (з. в): Каква е тази злоба! Четири години и половина управлявате и дѣлата ви трѣбва да сѫ насочени къмъ омиротворяване.

Министъръ С. Василевъ: Какви четири и половина години?

Г. Марковъ (з. в): Четири и половина години вече управлявате.

Министъръ С. Василевъ: Това е първата сесия на настоящия Парламентъ (Глъчка).

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Моля тишина, г-да!

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. Председателю! Моля да се спазва правилникътъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Свършвамъ. — Азъ вземамъ актъ отъ корекцията на г. министъръ Славейко Василевъ. Азъ се позовахъ на нея, защото въ завчерашнитѣ преракания г. Мушановъ, мисля, възрази отъ тамъ (Сочи банкитѣ), че въ

стенограмитѣ на Народното събрание стои записано тѣй, както се казва отъ тая страна (Сочи лѣвицата) и както азъ го казвамъ.

Р. Василевъ (д. сг): Това не е вѣрно.

К. Пастуховъ (с. д.): Не държа. Ако е писано другояче. . .

Р. Василевъ (д. сг): Азъ бѣхъ тамъ, при г. Кьорчевъ, когато. . .

К. Пастуховъ (с. д.): Оставете ме да говоря.

Р. Василевъ (д. сг): За възстановяване на истицата, позволете да Ви прекъсна. Азъ и г. Кьорчевъ бѣхме тукъ, г. министъръ Славейко Василевъ бѣше тамъ, и неговитѣ думи къмъ г. Мушановъ бѣха следнитѣ: ние ще стоимъ на властъ, защото не искаме да Ви видимъ, Васъ, г. Мушановъ, въ затвора.

Х. Баралиевъ (с. д.): (Сочейки стенографскитѣ дневници) Тукъ пише: „Ние не желаеамъ да отиваме въ Шуменъ и затова ще седимъ на властъ“.

Отъ сговориститѣ: Не е вѣрно.

Д. Нейковъ (с. д.): Млъкнете поне сега!

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни)

К. Пастуховъ (с. д.): Г. г. народни представители! Азъ не държа на думитѣ. Ако и да пише другояче въ дневницитѣ, нека приемемъ това, което казва г. министъръ Славейко Василевъ. То не е най-сжщественото. Азъ приемамъ и зова му за борба срещу насъ. (Възражения отъ сговориститѣ)

Министъръ С. Василевъ: Не срещу васъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Има право и срещу насъ, но борба гражданска, легална, съ предвиденитѣ въ закона срѣдства. (Ръкоплѣскания отъ социалдемократитѣ, земледѣлцитѣ и занаятчиитѣ) Заповѣдайте така да се боримъ и който победи, той да управлява! (Ръкоплѣскания отъ социалдемократитѣ, земледѣлцитѣ и занаятчиитѣ)

Н. Кемилевъ (д. сг): Г. председателю! Азъ правя следното предложение: понеже се злоупотрѣблява съ правилника и се говори повече отъ опредѣленото време, докато траятъ дебатитѣ по отговора на тронното слово, народнитѣ представители да не получаватъ дневни.

К. Лулчевъ (с. д.): Да се гласува това предложение.

Х. Баралиевъ (с. д.): Поддържамъ предложението на г. Кемилевъ. Нека се гласува.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Андреевъ.

Н. Андреевъ (рад): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Когато се разискваше проекто-отговорътъ на тронното слово следъ откриване на първата извънредна сесия на настоящата Камера, азъ заявихъ, че считамъ, какво една извънредна сесия не дава достатъчно основания да се разисква върху всички въпроси на държавното управление. Тогава дадохъ обещание, че ще се спра обстойно на всички тия въпроси при разискванията по отговора на тронното слово въ първата редовна сесия. И днесъ, въ изпълнение на това обещание, на тоя мой дългъ, ще направя единъ бѣгълъ прегледъ на държавното управление, като по възможностъ засегна всички ведомства на държавния животъ.

Смисълътъ на тая парламентарна традиция, да се прави прегледъ на режима, е отъ значение и нѣма защо тукъ на особено мѣсто да изтъквамъ и да подчертавамъ това. При тѣзи разисквания по отговора на тронното слово се изтъкватъ факти и прояви отъ държавния животъ и държавното управление, които даватъ една или друга характеристика на режима. Съ фактитѣ, които ни дава действителността при една или друга властъ, проличаватъ похватитѣ и методитѣ на управление, а сжщо така тия факти и прояви ни говорятъ особено силно и отчетливо за идеитѣ на управлението и за морала на управницитѣ. Пакъ,

и вече като длъжност, се явява нуждата, заедно с прегледа на режима, на управлението, да се посочат известни пътища, известни начини и средства за изход от положението, в което се намира страната, особено тогава, когато това положение е тежко и мъчно поносимо. Ето, за да отговоря на всички тия въпроси, вземам думата да направя тоя преглед и да изтъкна становището на нашата група.

На първо място аз ще се спра върху администрацията на днешната власт — администрация в по-тесен и администрация в по-широк смисъл на думата. Защо почвам именно от администрацията? Защото администрацията е пулса на държавния живот на всяка страна. Администрацията от друга страна е най-върното и най-леснодостъпното огледало за отражение на дадена власт и на режима, който тя осъществява.

Какви са фактите, какви са епизодите, които систематично се изтъкват и са били изтъквани въ нашия политически живот през управлението на Демократическия сговор и по-специално в последните години и месеци на неговото властване?

На първо място остава изтъкнатата вече и по-рано от мене характеристика за терор и насилия. И, за съжаление, тоя терор и тия насилия, проявени от администрацията толкова круто и тъй безогледно през време на изборния период, повече или по-малко съществуват и до днешен. А това, което е най-тягостно и което създава една безнадеждност, може-би не отиваща до отчаяние, но в всеки случай до голъми предели, то е бездействието на централната власт, то е слабо реагиране, за да не кажа никакво реагиране от страна на отговорния министър на вътрешните работи.

Въ подкрепление на тая моя мисъл, на тая моя констатация и за да задоволя желанието на г. министър-председателя и министър на вътрешните работи да му се дадат за всяка една констатация, за всяко едно обвинение срещу проявител на властна факти, аз ще посоча само няколко следствени дъла, с които е желателно надлежните органи, и на първо място органите на Министерството на вътрешните работи, да се справят, да ги проверят. На първо място е следственото дъло № 160 от 1927 г., образувано против ломския околийски началник; следствено дъло № 248 от 1927 г. срещу секретаря на ломския околийски началник; следствено дъло № 172 от 1927 г. срещу полицейския пристав Никола Каменов Карловец, по описа на ломския съдебен следовател; наказателно дъло № 500, излязло вече от Ломския окръжен съд, по което старшият полицейски стражар с голъми отличия през изборната кампания Цеко Патов е осъден на шест месеца тъмничен затвор и 3.000 л. парично обезщетение: . . .

Нъкой от сговористите: Не е ли осъден условно?

Н. Андреев (р): Г. Ляпчев нъма да се задоволи даже да е осъден условно; ако Васъ може да ви задоволи, толкова по-зле за Васъ. — . . . углавно дъло на Ломския окръжен съд № 1462 против секретаря на ломския околийски началник Сапунджиев и полицейския пристав Динев; углавно дъло № 538 от 1927 г., против старшия полицейски стражар Цеко Патов. Това са дъла внесени с обвинителни актове и висящи пред Ломския окръжен съд.

Г. г. народни представители! Г. министър-председателят се гордее с това, че от когато той е министър-председател и министър на вътрешните работи не е давал амнистия. Безспорно, това може да бъде един плюс на днешното управление, но тогава, когато толкова много и толкова силно провинени длъжностни лица от администрацията и от неговото ведомство стоят и до днешен на своите места, когато има следствия против тях и когато против мнозина от тях има обвинителни актове и утре ще бъдат изправени пред съда, а нъкой от тях са вече осъдени, тъй хора нъма ли да влияят и да изнудят съвестта и показанията на потърпевшите по тия дъла и свидетелите? Без да бъде човък юрист и без да има каквато и да било адвокатска практика, несъмнено трябва да отговори положително. И, следователно, при тоя отговор ще се дойде до друго заключение, че въместо да имаме правосъдие безпристрастно, правдиво, ще имаме едно изнасилено повече или по-малко правосъдие, което далеч нъма да даде ония санкции, които би дало ако тия хора, съгласно законите на страната, бъдат отстранени от длъжностните места и бъдат изпратени да

изпълняват други занятия, частни, домашни, а не да изпълняват такива важни и отговорни функции, каквито са функциите на държавната администрация и полицията.

Министър-председател А. Ляпчев: Г. Андреев! Нъма ни един служащ, за който съдът да е поискал отстранение и да не е бил отстранен.

Д. Гичев (з. в): Г. министре! Има случай, осъден на 6 години затвор — карловския детектив Богданов — и не е отстранен.

М. Бечев (д): Лучев е осъден за убийство.

Министър-председател А. Ляпчев: Вие познавате детективите, аз не ги познавам.

Н. Андреев (р): Г. г. народни представители! Съдът може да не е поискал, съдът може и да не поиска отстранението, но на всеки случай Ломският окръжен съд преди повече от един месец, е поискал отстранението на нъколко лица от тези провинени лица направо от Министерството на вътрешните работи. И хубаво би било г. министър-председателят, към когото, не вярвам да има нъкой между нас да не храни уважение, да изпълни своя дълг и да провери всичко онова, което е донесено от един, макар и премъстен прокурор от нашия град в друг град.

Но, г. г. народни представители, не е само това, което се констатира въ нашата околия. Навред има подобни прояви, дори и такива — осъдени и помилвани бивши администратори да бъдат отново върнати и настанени на държавна служба. Въ това отношение пресата изнесе един факт за орховския околийски началник, Жеко Русев Коларов, който беше осъден навремето на затвор и помилван.

Министър-председател А. Ляпчев: Той биде уволнен — даде си сам оставката.

Н. Мушанов (д): Добре че изпреварилъ.

Министър-председател А. Ляпчев: Разбира се, изпреварилъ! Когато видите за какво е осъден, вие адвокатите ще се смъете, когато искате уволнение. За една горска разправия.

Н. Андреев (р): Г. г. народни представители! Има подобни прояви и въ други области. Началникът на отделе- нието за горите при Министерството на земледелието, г. Марков, който беше осъден на тежко наказание за голъми злоупотребления, не биде уволнен от надлежния министър, а му биде дадено време и възможност да си подаде оставката. Прочее, дали си е дал оставката, или още е на длъжност, не ни е известно. Въ всеки случай не е отстранен служебно.

Министър Д. Христов: Уволнен е, г. Андреев, навреме. И онова, което се пише въ вестниците, мисля и въ в. „Радикал“, е една плоска интрига.

Н. Андреев (р): Това се писа въ в. „Мир“ от г. Велчев.

Министър Д. Христов: В. „Мир“ не е държавен вестник.

Н. Андреев (р): Не е.

Министър Д. Христов: На Ваше разположение е Министерството на земледелието, респективно отделе- нието за горите; проверете и ако не е върно това, което аз твърдя, ще тегля следствията. Това е самата истина. Запазвам си правото да говоря за г. Марков след 27 или 28 т. м., след като се разгледа неговото дъло въ апелативния съд. Въ всеки случай г. Марков биде уволнен навреме по искането на съда.

Н. Андреев (р): Това, което аз твърдя — че въ днешната администрация и полиция се проявява партизанщина — се подкрепя и от друг факт въ друго ведомство. Изнесе се от вестници, и то пак принадлежащи на правителствената група, че въ отделе- нието за веществената отчетност при Министерството на железниците е била вакантна длъжността началник. За тази длъжност са били

командировани въ чужбина двама души, за да се подготвят и специализират, а именно юриста Доросиев и единъ инженеръ и само нѣколко месеци или седмици преди да се върнатъ тѣзи двама души, следъ като сж пражосани за тѣхната специализация около 800 хиляди лева, бива назначено друго длъжностно лице само затова, защото е партизанинъ на днешната власт. И когато съ този въпросъ е билъ сезиранъ директорътъ на желѣзницитѣ г. Каракашевъ, той не е могълъ, освенъ да признае и да заяви, че това е единъ общественъ скандалъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Предъ кого е призналъ? Предъ Васъ ли?

Н. Андреевъ (р): За да подчертая какъ се действува пкъ срещу други длъжностни лица отъ друго едно ведомство, които се явяватъ не само скрупулозни, но и ревностни изпълнители на закона и на службата, ще цитирамъ случая съ уволнението на бѣлоградчишкия лесничей Иванъ Бранковъ. Този човѣкъ ималъ куража и непростимата смѣлость въ очитѣ на неговитѣ началници да издаде едно окръжно № 2106 отъ 11 май 1927 г., съ което забранява на своитѣ подведомствени горски стражари въ изборния день да се мѣсятъ въ изборитѣ и да отиватъ въ селата да участвуватъ въ изборната кампания, а да пазятъ своитѣ райони и горски участъци. Завеща се една дълга и широка преписка по този случай. Намѣсватъ се и народни представители отъ оня край, единъ отъ Ломско, другъ отъ Бѣлоградчишко, и искатъ отъ министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти неговото смѣняване и уволнение. Околийскиятъ началникъ отъ Бѣлоградчикъ свикалъ горскитѣ стражари на конференция мимо знанието и съгласието на отговорния тѣхенъ началникъ, лесничаятъ, и имъ далъ нареждане по време на изборитѣ да изпълняватъ полицейска служба. Когато, обаче, и това не помага, обръща се къмъ г. министръ Христофъ. Тукъ му е мѣстото да заявя, че г. министрътъ е заявявалъ до последния моментъ, че има дисциплинарна комисия, че има редъ и законъ, по който може и трѣбва да се уволнява единъ провиненъ лесничей. Но за съжаление на всички, най-последой е билъ уволненъ и то уволненъ не по дисциплинаренъ редъ и не отъ дисциплинарната комисия.

Министръ Д. Христофъ: Само две думи, за да Ви отговоря, понеже нѣма да имамъ случая да говоря. Не само г. Бранковъ, но и други лесничей сж уволнени. Азъ правя декларация: когато народното представителство иска съ право и основателно да бждатъ пазени горитѣ, да бждатъ залесявани и да се води системна борба срещу пороищата, вие трѣбва да дадете право на министра на земледѣлието да преценява своя персоналъ и органитъ, съ които има да работи. Лесничей, които не сж залесили единъ декаръ, когато горитѣ сж опустошени и девастирани, нѣматъ мѣсто въ Министерството на земледѣлието. Ако уволнението на г. Бранковъ е станало по партизански съображения, тогава азъ трѣбваше да мобилизирамъ цѣлия лесничейски корпусъ за изборитѣ! Има ли подобно нѣщо? Г. Бранковъ действително е уволненъ по тѣзи мотиви, които имамъ честта да изнеса предъ васъ.

(Председателското мѣсто заема подпредседателъ г-нъ Василь Димчевъ).

Н. Андреевъ (р): Това ваше обяснение, г. министре, за бездействието и слабата деятелностъ на г. Бранковъ, може да има своето обективно оправдание, но въ всѣки случай фактъ е, че вие сте го уволнили, когато сте били заставени и насилени.

Министръ Д. Христофъ: Това сж легенди. Има да уволнявамъ още много лесничей, които днесъ стоятъ на своитѣ мѣста съвсемъ незаслужено.

Н. Андреевъ (р): Но, фактъ е, че измежду тѣзи лесничей, които вие ще уволнявате, на първо мѣсто сте уволнили г. Бранковъ въ свръзка съ неговото окръжно.

Ще Ви цитирамъ и една телеграма на Вашия замѣстникъ г. министръ Кулефъ, № 5152 отъ 26 май т. г., въ която той, следъ като сж видѣли, че не могатъ да заставятъ Бранковъ да отмѣни своето окръжно, горскитѣ стражари да не отиватъ въ селата да агитиратъ за изборитѣ, казва, че горскитѣ стражари могатъ да отиватъ да обслужватъ полицейскитѣ органи и да ги подпомагатъ, като все пакъ бждатъ наблизко до районитѣ си. Ето какъ въ края на кра-

ищата, ако не вие лично, Вашиятъ замѣстникъ капитулирва предъ натиска на Вашитѣ партизани и иде да компрометира една служба, която не ѝ е работа да се бърка при воденето на изборната кампания.

Министръ Д. Христофъ: Ако горскитѣ стражари бѣха използвани за партизанска дейностъ, бждете увѣрени, че вие нѣмаше да бждете избрани и съвсемъ другъ щѣше да бже резултатътъ отъ изборитѣ. Но да не говоримъ за това.

Н. Андреевъ (р): Но, г. г. народни представители, когато полицията тероризира по време на изборитѣ и се употребява за партизански цели, тя е отъ друга страна некадърна и негодна за работата, която ѝ е възложена да върши и която е отъ първостепенно естество за държавата. Въ това отношение разбойничеството, което се ширѣше и се шири навредъ въ стрната, дори сега презъ настъпилата късна есенъ, е най-добро доказателство.

Министръ-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ ще ви докажа съ цифри какво е това разбойничество спрямо други години.

П. Гаговъ (д. сг): Ако дойде Костурковъ, сигурно ще премахне разбойничеството за единъ день!

Н. Андреевъ (р): Но това, което е особено типично за последнитѣ месеци отъ властването на Демократическия сговоръ, е ширящата се корупция, която се наблюдава въ всичкитѣ области на държавния животъ.

П. Гаговъ (д. сг): Е, тукъ си вече най-силенъ!

Н. Андреевъ (р): И на васъ, г. министре и господа, които се обаждаме и искате факти, азъ ще ви направя удоволствието да ви цитирамъ нѣкои.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Ако това е система, поддържана отъ правителството, тогава има мѣсто да приказвате за корупция.

Н. Андреевъ (р): Изнесоха се между другото следнитѣ по-крупни злоупотрѣбления: въ Майчинъ-домъ — за около единъ милионъ лева, въ приюта за сирацитѣ — сжщо около единъ милионъ лева, въ Института за глухонѣмитѣ — тоже голѣма сума; констатираха се злоупотрѣбления отъ двама държавни чиновници въ Дирекцията за държавнитѣ дългове за единъ милионъ и триста хиляди лева.

К. Кънчевъ (д. сг): Назовете имената на злоупотрѣбителитѣ.

Н. Андреевъ (р): Изтъкна се, че е назначенъ за директоръ и членъ на централното управително тѣло на Българската народна банка единъ човѣкъ, срещу когото има висящо следствено дѣло предъ русенския сждебенъ следователъ № 145.

Министръ-председателъ А. Ляпчевъ: Кой е той?

Н. Андреевъ (р): Русевъ.

Х. Стояновъ (д. сг): Дѣлото е ликвидирано.

Н. Андреевъ (р): Следственото дѣло е още висящо. Г. Русевъ призна това въ печата. Изглежда, че не сте чели неговитѣ обяснения.

Х. Стояновъ (д. сг): Всичко съмъ прочелъ и познавамъ въпросътъ отъ близо. Нищо подобно нѣма. Грѣхъ Ви на душата, ако твърдите, че има нѣщо вѣрно въ това.

Н. Андреевъ (р): Ще ви изтъкна една проява на корупция въ видинската постоянна комисия. Въ 1924 г. се почва ремонтъ и пристройка на Видинската окръжна палата. Това предприятие се взема отъ инженеръ Петровъ, известенъ предприемачъ, който само 2 месеца, следъ като е взелъ предприятието, прави рекламация, че има повече отъ 25% увеличение на ценитѣ на материалитѣ и на труда на работницитѣ. Назначава се първа комисия по реда, предвиденъ въ закона за отчетността, която комисия констатира, че има увеличение само 11%. Назначава се

втора комисия, която тоже констатира, че има увеличение по-малко от 25%. Господинът прибъгва до едно частно производство за обезпечение на доказателствата и с вещи лица, посочени от него, се било констатирало, въ това охранително производство, че имало увеличение въ ценитъ на материалитъ и надницитъ 39%.

К. Кънчевъ (д. сг): Вие нали познавате закона, какъ е възможно това?

Н. Андреевъ (р): Тъкмо тамъ е удивлението на всички, както и Вие днесъ съ основание се запитвате и чудите. — И какво прави председателятъ на постоянната комисия? Въмъсто, следъ констатацията, направена отъ втората комисия, да бжде отнето предприятието, конфискуванъ залогътъ и да се отиде по-нататкъ по реда, който предвижда законътъ, . . .

П. Гаговъ (д. сг): По съдебенъ редъ . . .

Н. Андреевъ (р): Никакъвъ съдебенъ редъ, а едно частно производство за обезпечение на доказателствата — . . . завеждатъ преговори за спогодба и правятъ спогодба, която се подписва отъ председателя на постоянната комисия Мислиевъ и народния представител Трифонъ Ерменковъ, председател на окръжния съветъ, споредъ която спогодба постоянната комисия признава едно увеличение отъ 32% — спогодителенъ протоколъ отъ 8 юний 1926 г.

К. Кънчевъ (д. сг): Туй корупция ли е?

Н. Андреевъ (р): Съ това увеличение окръжната постоянна комисия се уврежда съ една сума отъ 1.350.000 л. Дали това е корупция или това е разхищение, или фаворизации или е охраняване на чужди хора и увреждане на общественитъ интереси — това го квалифицирайте вие. Азъ изнасямъ голия фактъ и го предавамъ съ неговитъ цифри.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): (Възражава нѣщо)

Н. Андреевъ (р): Вие сте отъ Свищовъ, г. Дяковъ, и не бива Вие да защитавате председателя на постоянната комисия отъ Видинъ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): На първия конгресъ на Радикалната партия следъ 9 юний се изнесе поразителниятъ фактъ, какво шесть души виши чиновници, чиста проба радикали, възпитавани въ почтеностъ и моралъ дълги години, за 3—4 месеца следъ назначението си сж се провинили и влѣзли въ затвора.

Н. Андреевъ (р): Нѣма скоро да ставатъ депутатски избори. Защо правите тия декларации?

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Корупция може да има само тогава, когато тя се насажда отъ горе.

Н. Андреевъ (р): Окръжниятъ съветъ назначава анкетна комисия, въ която влизатъ съветници, архитекти и инженери, — между архитектитъ е билъ и архитектъ Коста Николовъ отъ София — които, следъ като направили своята анкета, заключаватъ въ своя протоколъ, че нѣма увеличение повече отъ 25%.

За да ви дамъ цѣлия портретъ на председателя на Видинската постоянна комисия, азъ посочвамъ на г. г. народнитъ представители настоящия каталогъ (Посочва една книжка), който е издаденъ отъ г. Алекси Мислиевъ — (Чете) „Председател на Видинската постоянна комисия; поръчка до г. Александъръ Мислиевъ, ул. „Рибарска“ № 20, гр. Видинъ“ — отъ който каталогъ се вижда, че господинътъ е търговецъ и доставчикъ на всички бумажни и книжни материали за общинитъ въ цѣлия окръгъ, включително и барабанчета. Сжщиятъ този господинъ е редакторъ на месеченъ сборникъ, за който взема по 500 л. месеченъ абонаментъ.

Д. Грънчаровъ (з. в): Анджакъ чалашкѣнъ човѣкъ.

К. Кънчевъ (д. сг): Въ Видинския окръженъ съветъ изнесете тия работи. Защо ние да се занимаваме съ тѣхъ?

Н. Андреевъ (р): Срещу тази проявена фаворизация, която този председател на Видинската постоянна комисия е направилъ на инженеръ Петровъ съ този спогодителенъ

протоколъ, има образувано и заведено следствено дѣло № 48 отъ 1927 г., при третия Видински съдебенъ следователъ. (Възражения отъ земледѣлцитъ)

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): (Къмъ земледѣлцитъ) Вие три години управлявахте и се хубаво понакрадохте, като се извинявате съ това, че буржоазнитъ партии, които управлявали 40 години преди васъ, все сж крали. Стамболийски съ това оправдаваше золумлудитъ на своитъ хора.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ще видимъ дали е така.

Д. Грънчаровъ (з. в): Дръпнете имъ малко ушитъ. Лошо ли е това?

Н. Андреевъ (р): Както виждате, администрацията на днешната властъ се характеризира съ една негодностъ, съ една некадърностъ и бездействие въ служебната ѝ дейностъ и съ едно престараване, тероръ, насилие и корупция при изпълнение на служебнитъ си обязанности. Единъ отъ представителитъ на днешната властъ, единъ отъ хората на перото, г. Велчевъ, казва: (Чете) „Не може да се пресуши и премахне корупцията дотогава, докогато има партизанство, а партизанството се състои въ това, че се задоволяватъ „наши“ приятели, а се изхвърлятъ и уволняватъ честнитъ служители, за това, че не сж наши приятели и не били изпълнили желанието и волята на силнитъ на деня. Нагояватъ се и се охраняватъ тия служители, за смѣтка на държавнитъ сръдства и държавнитъ служби“.

Кои сж сръдствата, г. г. народни представители, чрезъ които и съ които трѣбва да се намали, ограничи и изкорени подобна корупция и развала отъ нашето държавно управление? На първо мѣсто — това е изтъквано не единъ пътъ отъ различни страни — това е цензътъ и моралътъ, на които трѣбва да отговарятъ длъжностнитъ лица. Това сме подчертавали и другъ пътъ. Трѣбва не само образователенъ цензъ, но трѣбва и единъ мораленъ цензъ за кандидатитъ за длъжностни лица въ държавното управление.

Нѣкои отъ сговориститъ: Тогава трѣбва единъ рентгеновъ апаратъ, за да ги провѣрваме.

Н. Андреевъ (р): На този цензъ и на този моралъ много малко се държи отъ днешнитъ управници и затова сж изобилни фактитъ на корупция, на насилие и на партизанство отъ органитъ на властта.

Вчера, когато г. Никифоровъ говорѣше тукъ, той ни препорѣча нови методи на държавно управление и нови сръдства за издигане и изграждане на нашия общественъ животъ. Днесъ и другъ единъ отъ ораторитъ, който говори преди мене, подчерта, че г. Никифоровъ изхожда отъ болшинството и че това болшинство му рѣкоплѣскаше усилено, когато той свърши своята речъ. Г. Никифоровъ ни препорѣча да преминемъ къмъ цензовото избирателно право, да възприемемъ назначаването на кметоветъ, макаръ че никога това въ България не е било. Той поиска на правителственитъ листи да се даватъ две трети отъ мандатитъ и всичко това, споредъ него, е било демократично, било жестъ на демокрация, а не жестъ на диктатура, на проява на фашизъмъ и на реакция. Азъ прокарамъ единъ паралелъ между възгледитъ на този представител на мнозинството, който бѣше награденъ съ рѣкоплѣскания отъ това мнозинство, и възгледитъ на г. министъръ-председателя — неговитъ крайно умѣрени демократични възгледи или, както може да се каже, неговиятъ консервативенъ демократизъмъ — и виждамъ, че наистина тѣ сж много близки. Г. министъръ-председателъ ни говори отъ по-рано, при други случаи, за мажоритарната изборна система; той е партизанинъ на хомогеннитъ кабинети и управления, а неговиятъ съпартизанинъ г. Никифоровъ ни казва, кметоветъ да бждатъ назначавани и изборното право да бжде цензовано — всички виждате близостта на тѣхнитъ разбирания, бихъ казалъ, душевното сродство, което сжществува между първия човѣкъ на днешното управление и г. Никифоровъ. При това положение, ние можемъ да си представимъ кои сж действително тежненятия, кои сж замислитъ за въ бждеще въ известни сръди, изглежда не малки, а доста вече разширени всрѣдъ управляющата групировка у насъ.

Често пжти, и днесъ, ме прекъсватъ и се обаждатъ, че не може съ рентгеновъ апаратъ да се търси и да се съзре кои сж морални и кои сж недобросъвестни, корумпирани

кандидати за служба, за да не бждат последните назначавани, и отговарят обикновено съ това, че корумпираните отивали въ ржцетъ на правосъдието и тамъ щбди да получатъ своето наказание. Въ тази посока, по този начинъ г. министъръ-председателъ искаше да приключи и въпроса около постжпката на народния представител Георги Поповъ — неговата доста шумна афера за чугуненитъ и манесмановитъ тръби.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Преди всичко, нма никаква афера, защото нма утвърденъ никакъвъ търгъ.

П. Анастасовъ (с. д): Защо го изключихте тогава, щомъ нма афера?

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Изключи го болшинството, защото има единъ опитъ да се вмъкне търговецъ въ дейността на народния представител — за туй. Демократическиятъ сговоръ не покрива никого, който не може да бжде оправданъ, и то морално, а не съдебно.

Н. Андреевъ (р): Защо тоя народенъ представител който е изключенъ отъ парламентарната група, още не е изключенъ отъ софийската организация, защо той е билъ оставенъ месеци наредъ въ срждата на тази парламентарна група, безъ тя да се занимае съ неговата дейностъ? Кои сж тия 12 души на „съвета“? — Това сж все загадки, все неизвестни величини въ тая шумна афера, за които загадки трбва да се даде отговоръ. Вмсто да се оправдава и да се задоволява съ това да казва: „Азъ предадохъ доклада, предадохъ съобщението на прокурора, г. министъръ-председателъ и въ този случай, както и въ другитъ подобни случаи, трбваше да направи друго нщо, да прояви една по-друга дейностъ и да защити честта, достойнството и морала въ управлението по по-други пжтища и съ срждствата, съ които разполага, като длжностно лице.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Напримъръ?

Н. Андреевъ (р): Както министритъ, така и всички висши чиновници трбва да упражняватъ единъ редовенъ и действителенъ контролъ надъ своитъ органи, за да могатъ навреме да предотвратяватъ всички злоупотрблениа, като при разкриването на такива съевременно провиненитъ бждатъ уволнявани и прашани за наказание, а не да се оставятъ съ месеци наредъ да изпълняватъ своята служба.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Георги Поповъ не е чиновникъ.

Н. Андреевъ (р): Само така ще може да се оздрави нашиятъ общественъ животъ и да се разведри политическата атмосфера у насъ.

Д. Грънчаровъ (з. в): (Къмъ министъръ-председателя) Ами началникътъ на горитъ?

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Каза Ви министърътъ, че го е уволнилъ.

Е. Колевъ (д. сг): (Къмъ Н. Андреевъ) Вие кажете какво трбваше да направи министъръ-председателъ по отношение на Георги Поповъ. Искаме да чуемъ, искаме да знаемъ какво мислите, какво препоржчвате Вие. Защо млчите, защо не отговаряте?

И. п. Янчевъ (з. в): Интелигентни хора има въ безработица, вземете ги. Това препоржчваме ние — да намърите честнитъ хора.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Колкото широки социалисти околийски началници имаме, ако река да ги уволня, едва една пета отъ околийскитъ началници ще останатъ.

П. Анастасовъ (с. д): Нмате широки социалисти околийски началници; имате дьонмета.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Остана ни сж зестра отъ 9 юний.

П. Анастасовъ (с. д): Широки социалисти околийски началници сега нмате.

Н. Андреевъ (р): Г. г. народни представители! За борбата срещу насието, срещу озлоблението, срещу партизан-

ството и срещу корупцията въ нашия държавенъ животъ на първо мсто си оставатъ съдебнитъ органи. Какво е, прочее, отношението на днешната властъ къмъ съдебнитъ органи, къмъ правосъдието? Какво е отношението й къмъ прокуроритъ, къмъ ония начални органи, ония изходни врата за едно истинско и независимо правосъдие? Дали това е отношение на зачитане независимостта, стабилитета, спокойната съдийска и прокурорска съвбст, или това е едно отношение на насилване, на вмштелство, на понижение до стоинството и съвбстта на прокурори и съдии? Въ това отношение ще трбва да цитирамъ пакъ известни факти. Съ изгбзлия известенъ указъ презъ м. октомврий, който бше нареченъ отъ мнозина „Жандарски“ указъ, за размбстване на прокурори и следователи, . . .

Б. Димевъ (д. сг): Нареченъ такъвъ отъ мнозина като Вастъ.

Н. Андреевъ (р): Нареченъ така и отъ мене — . . . се прембсти както на мнозина е известно, прокурорътъ при Пловдивския окръженъ съдъ Рачо Неновъ въ единъ провинциаленъ градъ — Хасково. Онии, които бше прембстенъ навремето отъ Видинъ въ Шуменъ, сега пакъ се прембсти отъ Шуменъ въ Свищовъ. Прембсти се прокурорътъ Дочо Балева отъ Ломъ въ Горна-Джумая; или по-право не бше прембстенъ, а чисто и просто бше интерниранъ, защото отъ единъ градъ на Дунава бше пратенъ въ единъ противоположенъ, краенъ юженъ пунктъ на нашата страна.

К. Николовъ (д. сг): Нали и тамъ трбватъ хора!

Н. Андреевъ (р): И когато се яви управителното тбло на Българския съдийски съюзъ предъ г. министра на правосъдието да го пита, защо става всичко това, така ли трбва да се управлява и администрира Министерството на правосъдието, толкова ли трбва да бжде отнасянето къмъ представителитъ на обвинителната властъ въ България, къмъ прокуроритъ, г. министъръ Кулевъ реагира по единъ най-остъръ начинъ, като заяви: „Азъ не мога да търпя това, моитъ действия като министъръ на правосъдието да бждатъ критикувани отъ единъ или другъ клонъ на една или друга съдийска колегия“. Думата е за протеста на Пловдивската съдийска колегия, въ който сж участвували и апелативни съдии, срещу неоснователното и партизанско прембстване на прокурора Рачо Неновъ отъ Пловдивъ въ Хасково.

Върно е, казалъ министърътъ, че имаше оплакване противъ него за участието му въ изборитъ, но това не е решаващиятъ мотивъ за неговото прембстване.

Д. Грънчаровъ (з. в): Съдиитъ и прокуроритъ не сж обикновени чиновници.

Б. Димевъ (д. сг): Я ги раздблете: кои сж обикновени чиновници, и кои сж необикновени.

Д. Грънчаровъ (з. в): Нали сж несмбняеми.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Прокуроритъ не сж несмбняеми.

Д. Грънчаровъ (з. в): Вие постжпвате съ съдиитъ и прокуроритъ, както съ стражаритъ. Бива ли това да се върши?

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Г. Грънчаровъ, прокурорътъ е проводникъ на държавната политика. Това да го знаете много добре.

П. Анастасовъ (с. д): А!

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Тъй е. Прокурорътъ е представител на публичната властъ.

П. Анастасовъ (с. д): (Възразява)

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Мълчи бе! Вие нма да намърите държава, отъ добре уреденитъ, кждето прокурорската властъ да не е проводникъ на политиката на държавата. Това ще ви го каже и г. Малиновъ, който го е казвалъ тукъ отъ трибуната.

Г. Марковъ (з. в): Това не ви оправдава.

Министъръ-председател А. Ляпчевъ: Прокурорската властъ не се отождествява съ съдебната властъ. Съдиитъ

сж несмѣняеми, а прокуроритѣ сж органи на главния прокурор — министра на правосъдието. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Н. Андреевъ (р): Това е старо реакционно схващане, . . .

Министър-председател А. Ляпчевъ: Не е старо.

Н. Андреевъ (р): . . . което е забравено още преди френската революция. И г. министър-председателът очевидно черпи вдъхновение отъ ония стари разбираня, които предхождатъ френската революция. (Възразжения отъ сговориститѣ) За да отговоря на г. министър-председателя и за да защита моята мисъл, азъ ще ви цитирамъ една речъ на г. министър Кулевъ, произнесена на конгреса на Сѣдийския сѣюзъ презъ 1922 г., Г. Кулевъ, професоръ тогава, днесъ колега на г. министър-председателя, въ своята поздравителна речъ предъ конгреса на Сѣдийския сѣюзъ казва: (Чете) „Ние, доживѣхме до това, щото министър на правосъдието да прави укоръ на прокурори, за дето преследвали престѣпни представители на нашата администрация!“

Министър-председател А. Ляпчевъ: Азъ и тогава съмъ поддържалъ сжщото.

Н. Андреевъ (р): Ето какъ г. Кулевъ тогава, когато е билъ опозиционеръ и когато се е борилъ срещу тогавашната власт, когато е реагиралъ срещу безскруполното отнасяне на тогавашната властъ спрямо прокуроритѣ, е билъ съ едни схващания, а днесъ е съ други. Сигурно тогава г. Ляпчевъ би ржкоплѣскалъ на тази речъ на г. Кулевъ.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Много се лъжете. Нищо не сте разбрали отъ моята дейностъ презъ 1922 г. по закоча за столичната община. Когато прочетете, ще разберете какво съмъ поддържалъ. Азъ не съмъ зяпалъ въ брошурки, а съмъ следилъ живота на народитѣ.

Н. Андреевъ (р): Г. Кулевъ казва: (Чете) „Нека енергично и упорито поведемъ борбата, вие — за независимостта на сѣдийската сѣвъсть, ние — за свободата на научната мисъл, за тия две най-високи ценности на единъ културенъ народъ, и нека вѣрваме, че победата ще бѣде наша, защото научната мисъл и сѣдийската сѣвъсть сж свѣтилници, които никога ржка, била тя и най-престѣпната, не може да угаси!“

Отъ сговориститѣ: Ей-й-й!

Н. Андреевъ (р): А днесъ г. Кулевъ посѣга по сжщия начинъ, пакъ толкова безскруполно, колкото неговия предшественикъ, върху сѣдийската сѣвъсть, върху сѣвъстѣта на българскитѣ прокурори и ги интернирва най-безогледно.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Приказвате класически глупости. Ще останатъ записани тукъ за Ваша честъ!

Н. Андреевъ (р): Каква бѣше телеграмата на моя колега Логофетовъ, приятелъ на Сговора, отъ Ломъ до г. министър-председателя и до г. министра на правосъдието? — Да не става това интернирване на ломския прокуроръ. Въпрѣки тази телеграма, не се промѣниха настроенията и желанията, и тая заповѣдъ не бѣ отмѣнена.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Такава телеграма нѣма.

Н. Андреевъ (р): Но г. министър-председателъ казва и отъ тамъ се обаждатъ, че прокуроритѣ били смѣняеми.

Сжщиятъ сговористъ: Ще Ви моля, когато говорите такива работи, да си спомните септемврийскитѣ събития презъ 1923 г.

Н. Андреевъ (р): Сжщитѣ прояви, които забелязваме по отношение на прокуроритѣ, виждаме ги и по отношение на следователитѣ. Ломскиятъ следовател Борисъ Старирадевъ, който като магистратъ, е несмѣняемъ, бѣше премѣстенъ отъ Ломъ въ Татаръ-Пазарджикъ, „повишенъ“ въ прокуроръ.

Ц. Стоенчевъ (з. в): За да бѣде уволненъ.

Н. Андреевъ (р): А 2—3 седмици преди това негово „повишение“ той получава писмо, отъ свой приятелъ отъ Пловдивъ: „Стария, казва, стѣгай си багажа. Чухъ думитѣ

на единъ депутатъ, който казвалъ, че ти си билъ голѣмъ противникъ на Сговора въ Ломъ и трѣбва да си стегнешъ багажа“. И действително, той преди да си е стегналъ багажа, бѣше „повишенъ“ за прокуроръ въ Татаръ-Пазарджикъ. Защо? Защото, по предложение на прокурора, бѣше образувалъ маса следствени дѣла и ги бѣше насрочилъ да се движатъ съ една бързина, каквато подобава за дѣла на чиновници за престѣпления по служба. И за награда и насърчение, тоя човѣкъ бѣше „повишенъ“ по такъвъ начинъ, въпрѣки неговата молба да остане въ Ломъ при своето семейство и домакинство, а не да бѣде изпратенъ въ Татаръ-Пазарджикъ. Имаме по-нататѣкъ закриването на единъ следственъ участъкъ въ Русе съ титуляръ Димитър Гоцевъ — сжщиятъ оня, който си позволи навремето да възбуди и да свърши бързо следствието противъ провинени длѣжностни лица презъ време на изборната кампания, които длѣжностни лица на 31 октомврий т. г. бѣха осѣдени по на година и половина тъмниченъ затворъ отъ Русенския окръженъ сѣдъ.

Ето, г. г. народни представители, други факти, други прояви на натискъ, на незачитане сѣдийската сѣвъсть, на сѣдийската независимостъ не само по отношение на прокуроритѣ, но и по отношение на следователитѣ.

Д. Апостоловъ (д. сг): Кой е тоя следователъ отъ Русе?

Н. Андреевъ (р): Това е следователъ Димитър Гоцевъ.

Д. Апостоловъ (д. сг): Вие не знаете защо Гоцевъ е уволненъ. Справете се.

Н. Андреевъ (р): Той не е уволненъ, но неговиятъ участъкъ е закритъ.

Д. Апостоловъ (д. сг): Защо е закритъ, не знаете. Справете се.

Н. Андреевъ (р): Кои сж срѣдствата и възможноститѣ да се премахне това нетолерантно, това произволно отнасяне.

Д. Апостоловъ (д. сг): Неговиятъ участъкъ е закритъ, защото той не се е явилъ да изпълни своя отечественъ дѣлъ, както сж го изпълнили всички.

Н. Андреевъ (р): Кои сж ония възможности, чрезъ които можемъ и трѣбва да оградимъ сѣдийската независимостъ, сѣдийската сѣвъсть, а въ случая и прокурорската сѣвъсть?

Д. Апостоловъ (д. сг): Тоя следователъ е изключенъ отъ дружеството на запаснитѣ офицери въ Русе..

Б. Димевъ (д. сг): По тия въпроси ще дойдете да приказваме въ комисията по Военното министерство, защото тукъ не можемъ да приказваме по тѣхъ. Недейте въ пленума да третирате тия въпроси.

Н. Андреевъ (р): Тия срѣдства не могатъ да бѣдатъ други, г. г. народни представители, освенъ ония, които конкретно сж изтъквани отъ различни политически представители и отъ различни политически лагери, а именно, не само узаконяването на сѣдийската независимостъ, но и създаването на прокурорската независимостъ чрезъ създаването на прокурорската несмѣняемостъ. И подчертавамъ, удивително е, че днешниятъ министър-председател открито заяви, че прокуроритѣ не сж органи на правосъдието, не сж органи за преследване престѣпността, а сж органи на държавното управление, въ смисълъ на управляющата партия.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Не на партията, но на политиката на държавата. Съжалявамъ, че си училъ право.

Н. Андреевъ (р): Това е логическото заключение отъ Вашето мнение.

И. п. Янчевъ (з. в): Прокурорътъ е блюстителъ на законитѣ въ своя районъ, но сжщевременно той е и сѣдия. Така пише въ закона.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Прокурорът е блюстител и защитник на публичната власт.

И. п. Янчевъ (з. в): Но не е представител на централната власт. Окръжният управител е представител на правителствената политика.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Нѣма да намѣрите държава, която да търпи прокурори, които сѣ противъ държавната политика. Това го разберете!

П. Анастасовъ (с. д): Въпросътъ не е, че прокуроритѣ сѣ противъ държавната политика; въпросътъ е, че вие искате да ги направите партизани, да служатъ на партията.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Праздна приказка е туй!

Н. Андреевъ (р): Каква е природата на едно управление. на една власт, проличава сѣщо така отъ нейното отношение, отъ нейното поведение къмъ въпроситѣ на народната просвѣта. Дали една власт има тежнениа повече демократични или тя се явява съ тежнениа, които клонятъ къмъ повече реакция, това се вижда и може да се разбере положително отъ нейното отношение и поведение къмъ културнитѣ институти, къмъ институтитѣ на образованието.

Демократическиятъ сговоръ, който многократно подчертава въ миналото и сега, че иска да бѣде една демократична организация, да води една демократична политика, въ това отношение дава противни доказателства. Макаръ да твърдѣха и да се кичеха съ обстоятелството, че сѣ били откраднали радикалската програма и Радикалната партия била останала безъ програма, въ това отношение даннитѣ сѣ тѣкмо противни.

П. Гаговъ (д. сг): Вие сами я дадохте.

Н. Андреевъ (р): Не вѣрвамъ никой отъ бившитѣ г. г. радикали, които сега сѣ въ Сговора, и къмъ които храня такова почитание, каквото храня и къмъ другитѣ представители отъ болшинството, да твърдятъ или да ломислятъ, че наистина се прилага отъ Сговора нѣкаква радикалска програма въ народното просвѣщение.

На първо мѣсто изтъкна се, че има едно безразборно закриване на училища, едно безогледно уволнение на учители и едно посѣпване на образованието. Въвеждането на такси въ учителскитѣ институти, въвеждането на такси въ педагогическитѣ училища, създаването на тежки такси за издрѣжката на непълнитѣ сръдни училища, на шестокласнитѣ провинциални училища сѣ най-добро доказателство за стремежа на днешната власт не да демократизира образованието, а да го монополизира за по-заможнитѣ обществени слоеве.

Д. Апостоловъ (д. сг): Нали основното образование е задължително?

Н. Андреевъ (р): Несъмнено, че тази деятелност, е тѣкмо потивна на радикалския лозунгъ за демократизиране и за широка просвѣта всрѣдъ народнитѣ маси.

Това обаче, което наблюдаваме по отношение на основното и сръдното образование, се наблюдава повече или по-малко и по отношение на висшето образование. Преди нѣколко дни се направи питане и се даде отговоръ за числото на студентитѣ въ Държавния университетъ. Въ изпълнение на този въпросъ и на разяснението, което даде на питането г. министъръ Найденовъ, азъ ще искамъ да изтъкна още нѣкои обстоятелства.

Докато Държавниятъ университетъ у насъ ежегодно увеличава своя преподавателски персоналъ, по отношение числеността на студентитѣ, които следватъ въ него, вѣрвимъ въ единъ обратенъ пѣтъ и на всѣки случай не създаваме едно пропорционално увеличение на тѣхното число, съобразно съ преподавателския персоналъ, съобразно съ ламтежа за по-високо образование. Напротивъ, нашиятъ Държавенъ университетъ е поставенъ да работи въ небивали досега мѣчно поносими условия: нито помѣщения достатъчни, нито прилична домакинска обзаведеност. Чухъ преди нѣколко дни — и това е несъмненъ фактъ — че дори исканитѣ суми отъ 200 хиляди лева за обзавеждане и поддрѣждане на университетската библиотека и досега не сѣ отпуснати. Отъ 1 априлъ т. г. насамъ не сѣ дадени никакви кредити за домакински нужди на Държавния уни-

верситетъ. И това сѣ професоритѣ — нѣкои отъ тѣхъ — които разходватъ сръдства отъ своя джобъ за задоволяване различни домакински нужди на университета, съ надежда, че нѣкога тѣ ще имъ бѣдатъ върнати отъ държавата.

И. п. Янчевъ (з. в): Въ 1922 г. бѣха много по-строги — сега сѣ по-щедри. Какво да правимъ, така е!

Т. Кожухаровъ (д. сг): Че нали г. Андреевъ каза, че преподавателскиятъ персоналъ е увеличенъ?

Н. Андреевъ (р): По отношение на образованието ние заставаме на една противна база, на едно срещуположно гледище — да се разшири и разпространи колкото се може повече образованието всрѣдъ нашия народъ, да се увеличава непрестанно неговата култура, да не се създаватъ никакви материални и законни прѣчки за посещение на нашето училище — отъ първоначалното до университета. Само тогава, г. г. народни представители, когато дадемъ една широка култура на нашия народъ, когато дадемъ една по-широка просвѣта на нашето гражданство, ще можемъ да очакваме това гражданство и тоя народъ да бѣде елементъ на миръ, на редъ, на трезва мисълъ, на спокойно родене политическитѣ борби, на пренебрежение и отвращение отъ революционни акции и действия, и ще може да има необходимитѣ предпоставки и необходимитѣ познания, които сѣ нужни за най-разнообразнитѣ стопански инициативи, които могатъ да доведатъ до единъ по-високъ стопански прогресъ нашата страна.

Следва да се кажатъ нѣколко думи и по въпроса за народното здраве, но предъ видъ на това, че въ най-скоро време ще разглеждаме законопроекта за народното здраве, който засѣга всички области на това ведомство, азъ отминавамъ сега този въпросъ съ уговорката, че тогава ще се спремъ и ще го разгледаме по-обстойно.

Грижитѣ въ днешно време на едно демократично правителство, което претендира да бѣде такова, което се кичи съ този епитетъ, трѣбва да бѣдатъ насочени не само за изкореняване на корупцията, за издигане администрацията на нуждната висота, за разширение на просвѣтата и за полагање грижи за народното здраве, но трѣбва да бѣдатъ проявявани въ областта и на народния поминѣкъ.

Следъ свършването на войната, ролята на държавата да бѣде полицай, да бѣде стражаръ въ държавния животъ, не престана, само че тая полицейска роля вече отстъпи на второ мѣсто. На пръвъ планъ се издигнаха стопанскитѣ въпроси, социалнитѣ функции на държавното управление.

Какво, прочее, е поведението, становището на държавната власт по отношение на стопанската политика на нашия народъ, по отношение на народния поминѣкъ? Въ тая посока правителството се позовава на своитѣ инициативи за установяване на редица концесии, съ които цели да засили народния поминѣкъ и да облекчи стопанската криза, която се шири въ нашата страна.

Когато преди нѣколко месеци г. Малиновъ постази въпроса, дали тѣзи концесии нѣма да се ликвидиратъ съ обезщетения отъ страна на държавата, г. министър-председателътъ ни увѣри, че тѣ въ никой случай нѣма да се ликвидиратъ съ обезщетения и глоби. Да вѣрваме въ тая декларация на г. Ляпчевъ дотогава, докогато не добиемъ противни сведения нѣкой денъ за очудване не само наше, но и лично негово. Дано, обаче, не доживѣемъ глобални санкции по отношение на концесии. И вѣрвамъ, че малцина отъ болшинството сѣ, които знаятъ въ какво състояние се намиратъ днесъ тѣзи концесии, докѣде сѣ стигнали и кога ще започнатъ да се проявяватъ, за да дадатъ своитѣ резултати за закрепването и подпомагането на нашето народно стопанство.

Каква е стопанската политика на днешната власт, най-добре се вижда отъ онзи стопански застои, отъ онази стопанска и финансова криза, която съществува въ нашата страна и която души всички обществени производителни слоеве. Изтъкна се, че има една голѣма безработица. И наистина, у насъ, споредъ една статистика, презъ 1926 г. всрѣдъ работницитѣ, заети въ промишлеността, на брой окѣло 200 хиляди души, имаме крѣгло 33 хиляди души безработни, което ще рече около 17%. На второ мѣсто увеличението на несъстоятелноститѣ всрѣдъ търговцитѣ е сѣщо така единъ показалецъ за голѣмата стопанска криза, за голѣмия стопански застои, въ който живѣемъ. Презъ 1924 и презъ 1925 г. ние сме имали по 60 търговски фирми, обявени въ

несъстоятелност, а през 1926 г. имаме 113 търговски фирми с протестирани полици на сума 1.820.000.000 л.

Г. Губидѣльниковъ (д. сг): А през 1927 г. колко сж?

Н. Андреевъ (р): За 1927 г. ще кажете Вие, когато се свърши.

Г. Губидѣльниковъ (д. сг): Като говорите, кажете.

Н. Андреевъ (р): Производството на каменнитъ вж-глища е сжщо намалено. През 1924 г. имаме производ-ство 1.215.000 тона; през 1925 г. — 1.219.000 тона; през 1926 г. — 1.205.000 тона.

Превозътъ по българскитъ държавни желѣзници през 1924/25 финансово година е далъ 967 милиона лева, през 1925/26 г. — 954 милиона лева; през 1926/27 г. — 1.071 милиона лева, сир. има едно повишение. Това повишение, обаче, не е продуктъ на увеличението на превода въ българскитъ държавни желѣзници, а е резултатъ и следствие на повишението въ тарифитъ за превода.

Какъвъ е нашиятъ търговски балансъ? Той продължава да остава пасивенъ, както през 1924 г., така и през 1925 г. и през 1926 г. През 1924 г. ние имаме износъ 4.902 милиона лева, през 1925 г. — 5.642 милиона лева, а през 1926 г. — 5.617 милиона лева. Забелязва се спадане, и което е още по-печално, то е, че този нашъ търговски балансъ не само продължава да бѣде пасивенъ, но нашиятъ износъ, нашата външна търговия до голѣма степенъ се намира въ чужди ръце, а не въ ръцетъ на български експор-тьори, на български търговци износвачи.

Кои могатъ да бждатъ срѣдствата, бегло отбелязани, за облекчение на стопанската криза и за намаление и премахване на стопанския застои, който е налице въ нашата страна? Тукъ, на първо мѣсто, трѣбва да се каже, че е потрѣбно да се покровителствува повече мѣстниятъ трудъ, трудътъ на българскитъ работници предъ чужденцитъ. Ние имаме единъ законъ за настаняване на работа, единъ законъ противъ безработицата, който въ чл. 27 казва, че чужденци могатъ да бждатъ настанявани на работа въ България само съ разрешението на надлежното министер-ство, чл. 3 отъ този законъ повелява, че чужденци могатъ да се настаняватъ на работа въ България само при взаим-ностъ, сир. ако родната страна на известни чужденци до-пуска настаняването на работа въ нея и на български еми-гранти. Едно окръжно § 1026 отъ 18 февруарий 1926 г. на Министерството на търговията, оповести, че никѣде въ свѣта нѣма държава, която да признава взаимностъ по отношение настаняването на работа на българскитъ ра-ботници. И въпрѣки тази официална констатация и при-знаване отъ министерството, издадени сж вече много раз-решения за назначаване чужденци на работа въ България. Най-напредъ се издаде нареждане отъ Министерството за назначаване на унгарци, чехи и ромѣни, следъ туй на турци, после на гърци, сетне на арменци и по такъвъ начинъ Бъл-гария, въ своето желание да се представи много толерантна не само къмъ малцинствата въ своята политика на търпи-мостъ къмъ инородцитъ, по отношение на въра и училище, явява се и крайно търпелива и толерантна по отношение на назначаването на работа на чужденци, тогава когато бъл-гарски работници оставатъ безъ работа, когато безработи-цата между нашитъ граждани е широко разпространена.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не сж върни тия сведения. Въ Унгария напр., има много българи гради-нари и т. н.

Н. Андреевъ (р): Азъ ви цитирамъ окръжното, г. ми-нистъръ-председателю, то официално признава това, че другаде не се търпятъ работници българи.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. министърътъ на търговията ще Ви отговори, ако има окръжно. Може криво да сте го прочели.

Н. Андреевъ (р): Може да има погрѣшка въ тая конста-тация, но въ всѣки случай така е писано въ окръжното.

Министъръ Ц. Бобошевски: Само за руситъ има нареж-дане да се замѣняватъ и тѣ постепенно си отиватъ. Отъ 3 хиляди души въ Перникъ сега сж едва 600 души останали. Не можемъ така да изхвърлимъ тия хора. Имамъ едно чув-ство на признателностъ къмъ тѣхъ. Съ това се отличава и културниятъ човѣкъ: да бѣде признателенъ къмъ този,

който му е далъ свободата. И докогато си намѣрятъ работа другаде, ще ги търпимъ. Но, както ви казвамъ, останали сж съвършено малко. Сега въ Перникъ има около 600 души руснаци, а бѣха 3 хиляди. Азъ поемамъ цѣлата отговорностъ за това, че сме направили едно снизхождение къмъ русна-цитъ, не сме били жестоки.

Н. Андреевъ (р): Тукъ не е дума за руситъ. Въобще тукъ е думата за голѣмото и неоправдано гостоприемство къмъ чуждия трудъ и чуждитъ работници, когато българ-скиятъ трудъ и българскитъ работници сж въ голѣма без-работица.

Това, което ни сочи отчетътъ на Българската народна банка за 1926 г., като срѣдство, като способъ за премах-ване на стопанския застои и облекчение на стопанската криза, може и трѣбва да бѣде процитирано и тукъ. Из-тъква се и въ отчета на Българската народна банка за 1926 г., че е необходимо за облекчение на стопанската криза да се върви по единъ лѣтъ на увеличение на нашето про-изводство и на увеличение, заедно съ това, на нашия из-носъ. А за това е необходимо, г. г. народни представители, да има едно по-широко, по-системно поощрение на раз-личнитъ стопански инициативи и едно по-редовно и доста-тъчно финансиране на различнитъ стопански предприятия.

Министъръ Д. Христовъ: Не го ли правимъ това? Въ вашата Ломска околия, напримѣръ?

Н. Андреевъ (р): Азъ ще Ви цитирамъ по-нататъкъ данни — не за Вашето ведомство, г. министре.

Министъръ Д. Христовъ: Вземете Ломска околия. Ка-жете тия инициативи тамъ какви сж. Не знамъ дали ги познавате, а трѣбва да ги познавате.

Н. Андреевъ (р): По-нататъкъ отчетътъ на Българ-ската народна банка сочи, че е потрѣбно да прибѣгнемъ до икономия въ консомацията, до спестовностъ и до бюд-жетни съкращения, а сжщо така и до единъ заемъ на износни условия, който да бѣде поставенъ на разположение на Българската народна банка. Така гласи годишниятъ от-четъ за 1926 г. на Българската народна банка. Стопанс-ката криза, която сжществува у насъ и за която толкова дълги години говоримъ, не бива по-нататъкъ да я обя-сняваме съ общата свѣтловна криза. Това общо обяснение и тая основа стои, тя не се отрича, но не бива чрезъ нея и задъ нея да скриваме себе си и да се оправдаваме съ слабото реагиране, което се проявява отъ страна на управ-ляващитъ партии. Напротивъ, въ чужбина, както напо-следкъ отбелязватъ търговскитъ баланси на тия страни, има значителенъ стопански подъемъ. Той се наблюдава и въ Франция, наблюдава се и въ победена Германия. Може би Русия само въ това отношение се явява като върна по-следователка на миналитъ години и отбелязва все по-силна и по-силна стопанска криза, която се разраства и увеличава въ нейнитъ голѣми и обширни територии.

Р. Василевъ (д. сг): Г. Андреевъ! Германскиятъ тър-говски балансъ показва тъкмо обратното, че пасивътъ се увеличава.

Е. Колевъ (д. сг): Тия сведения не сж стигнали до Ан-дреевъ.

Н. Андреевъ (р): Тия стопански инициативи, които се проявяватъ отъ всички заинтересовани държави, отъ всички управителски мѣста, ние наблюдавахме презъ туй лѣто и въ Обществото на народитъ. Свика се специална стопанска конференция, която продължи цѣлъ месецъ своитъ заседания. Тая стопанска конференция поднови своитъ заседания и презъ текущия месецъ, когато се раз-гледаха въпроси, за които г. Данаиловъ въроятно ще ни направи обстоенъ докладъ. Въ всѣки случай, това, което искамъ да подчертая и да изтъкна тукъ, то е, че докато такива голѣми държави, като Германия, свикватъ своя стопански имперски съветъ, докато такива ориенталски държави, като Турция, учредяватъ стопански съветъ, у насъ министърътъ на финанситъ г. Молдовъ лѣтостъ заяви, а и сега изглежда стои на сжщото становище, че докато има въ кабинета такива видни представители на иконо-мическата наука и мисль, каквито сж г. Ляпчевъ и г. Бу-ровъ, на които компетентността и усърдието въ тая областъ никой нѣма да отрече, дотогава той не се нуж-дае отъ никакви стопански съвети, отъ каквито стопански

конференции. Въ това отношение азъ подчертавамъ, че въ България, ако не се учреди единъ стопански съветъ, най-малкото, потребно е поне периодически да се свикватъ стопански конференции, които, съ мнението на компетентнитѣ лица, систематично, планомерно и навреме да обсъждатъ редицата мѣрки и инициативи, чрезъ които може да се подкрепи и засили народниятъ поминѣкъ, и ако не изцѣло да се премахне, поне да се намали стопанската криза, която души нашата страна.

Министъръ Д. Христовъ: Това фактически се прави. Иначе стопанскиятъ съветъ ще излѣззе единъ безплоденъ меджлисъ.

Н. Андреевъ (р): Г. г. народни представители! По заема се изказаха всички преждеговоривши въ една, трѣбва да се признае, положителна смисълъ. То се знае, че никой не ще отрече, че едно срѣдство за облекчаване на нашето финансово положение, за закрепване на нашия икономически животъ, това е сключването на заемъ. Ако въ момента на такава остра стопанска криза, каквато съществува сега у насъ, ако при такова разстроено положение на нашиятъ финансии, не прибѣгнемъ до заемъ или не бихме го приели и одобрили по начало като идея, като срѣдство за изходъ отъ днешното трудно положение, тогава едва ли въ другъ случай би имало каквото и да е смисълъ, каквото и да е оправдание сключването на единъ заемъ. Ние схващаме, че заемътъ е потребенъ на първо мѣсто за държавно строителство, така както ни увѣряватъ и хора отъ правителствената срѣда.

На второ мѣсто ние смѣтаме, че заемътъ е необходимъ за поощрение на всички стопански инициативи, за финансиране на всички стопански срѣди, като почнете отъ земледѣлца и свършите съ работника, занаятчията, търговеца и индустриалеца.

Г. министъръ Христовъ ме пита, известни ли ми сѫ инициативитѣ и срѣдствата, които той е поелъ и далъ за подобрене на земледѣлието въ Ломско.

Министъръ Д. Христовъ: Понеже говорите за селянитѣ, затова Ви питамъ.

Н. Андреевъ (р): На мене е известно, че съществуватъ много модерни стопанства у насъ, говедарници, свинарници и т. н. Знаея, че г. министъръ-председателъ обикаля въ Ломската околия, между другото, и за да се запознае съ тия модерни стопанства, но не ми е известно, дали г. министъръ-председателъ е надникналъ да види хала, да види съоразенията, да види срѣдствата, да види домашната обстановка на дребнитѣ земледѣлци въ Ломска околия, . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: На много мѣста конферирахъ съ тѣхъ.

Н. Андреевъ (р): . . . да види въ какво състояние сѫ тѣхнитѣ рала, въ какво състояние сѫ тѣхнитѣ плугове, въ какво състояние сѫ тѣхнитѣ добитѣци, какви сѫ семената имъ, да види дали отъ десетлѣтие е торена тѣхната земя или въобще не е наторявана, да види дали действително се е полагала грижа къмъ най-широката маса отъ нашето производително население — земледѣлското население.

Министъръ Д. Христовъ: Ако позволите, ще Ви кажа нѣщо много интересно за Васъ. Селянитѣ, които запитахъ защо сѫ имъ такива кѣшитѣ, ми отговориша: „Господине“ — казватъ — „ние строимъ по-хубави обори за нашия добитѣкъ, отколкото кѣщи за себе си, защото нашиятъ добри и модерни обори ще увеличатъ нашиятъ доходи и ще ни направятъ по-добри кѣщи“.

Н. Андреевъ (р): Искамъ да подчертая, че по-отношение и на друга частъ отъ нашето производително население, каквото е занаятчийството, което се явява като единъ отъ най-здравитѣ елементи на нашия държавенъ животъ, като единъ отъ най-продуктивнитѣ слоеве въ нашия стопански животъ, днешното правителство е проявило твърде слаба грижа, дало му е твърде слаба подкрепа и насърчение. Отъ една статистика азъ извличамъ следнитѣ данни. Презъ 1926 г. Народната банка е дала заеми: на търговци — 494 милиона лева, на индустриалци — 464, а на българското занаятчийство — само 1.710.000 л.

Никой нѣма да отрече, че това е единъ незначителенъ процентъ въ сравнение голѣмитѣ нужди на българското занаятчийство, само 2⁰/₁₀₀ въ сравнение съ търговци и индустриалци.

Министъръ Ц. Бобошевски: А отъ популярнитѣ банки нали е даденъ кредитъ?

Нѣкой отъ сговориститѣ: И отъ Кооперативната банка.

Министъръ Ц. Бобошевски: Около 800 милиона лева сѫ дадени на занаятчийтѣ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: (Къмъ оратора) Поправи се.

Н. Андреевъ (р): Г. г. народни представители! Ако е въпросъ да обслужимъ българското стопанство — въ лицето на земледѣлци, занаятчий, дребни търговци, кооперации и работници — съ единъ държавенъ заемъ, никой не може и не трѣбва да възстане противъ него. Но ако е въпросъ въ целитѣ на държавния заемъ да бѣдатъ вмѣкнати и такива, за каквито ни загатна много отдадечъ г. министъръ-председателъ лѣтосъ — да плащаме и репарационни задължения — тамъ вече не вѣрвамъ да се намѣри пълно единодушие дори въ собствената му партия. Лѣтосъ, когато се разискваше, мисля, извънредниятъ бюджетъ, г. министъръ-председателъ изтъкна, че трѣбва да сключимъ външенъ заемъ, за да бѣдемъ редовни платци и по отношение на нашиятъ репарации. — „който“, каза, „е билъ търговецъ, може да разбере тая мисълъ“. Ако тя има другъ смисълъ, друго значение, то е другъ въпросъ. Въ всѣки случай мисълта бѣше тази, че за да можемъ редовно да изплащаме нашиятъ репарационни задължения, необходимо е да ни се отпусне единъ заемъ. Прочее, ако е въпросъ да плащаме репарационни задължения, да плащаме присъдени по арбитражни решения суми, да покрѣваме бюджетни дефицити, тогава бѣдете сигурни, че този външенъ заемъ нѣма никакъ да подкрепи, нѣма да подпомогне нашето народно стопанство, нѣма да облекчи стопанската криза, нито ще стабилизира нашето финансово положение. Напротивъ, ние ще вървимъ къмъ по-голѣмо стопанско затруднение, къмъ по-голѣмо финансово обѣркване, къмъ по-голѣма финансова несигурност, къмъ разхищение, къмъ колосални бюджети, за да изчерпимъ този заемъ; този заемъ нѣма да бѣде творчески, продуктивенъ, а ще бѣде консомативенъ и пагубенъ за нашиятъ финансии и за нашето стопанство.

Тукъ се изтъкна преди малко какви били условията на бѣжанския заемъ и какви евентуално могатъ да бѣдатъ условията на единъ държавенъ заемъ, ако той бѣде сключенъ днесъ. Нека въ всѣки случай очакваме — докато нѣмаме противни данни — че условията, при които би билъ сключенъ днесъ единъ държавенъ заемъ, нѣма да бѣдатъ въ никой случай тежки и съсипателни, а ще бѣдатъ повече или по-малко износни, и че приемайки ги и използвайки правилно срѣдствата, добити отъ заема, ние ще можемъ да облекчимъ, макаръ отчасти, стопанската криза и да подпомогнемъ народния поминѣкъ.

Тѣсно свързани съ въпроситѣ за народното стопанство сѫ въпроситѣ за държавнитѣ финансии. Каква е финансовата политика на Демократическия сговоръ днесъ — това личи, това може да се разбере най-добре отъ бюджета. Бюджетътъ се явява вѣрно отражение на идеитѣ, на разбиранията, на стремленията и на целитѣ на финансовата политика на държавата и въобще — на политиката на властващата партия.

Какви бѣха бюджетитѣ, и какъвъ е сегашниятъ бюджетъ, който се упражнява, на Демократическия сговоръ? Кой сѫ неговитѣ отличителни черти?

На първо мѣсто ние имаме една бюджетна политика на изтощение. Днешниятъ бюджетъ е съ 30% по-голѣмъ отъ срѣдния довоененъ бюджетъ на нашата държава. Преди войнитѣ държавниятъ бюджетъ поглѣщаше не повече отъ 10% отъ народния доходъ — днесъ той поглѣща повече отъ 25%.

С. Савовъ (д. сг): Не е вѣрна тая работа.

Н. Андреевъ (р): Днесъ ние имаме единъ държавенъ бюджетъ отъ деветъ и половина милиарда лева.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това е добро за експортъ.

Н. Андреевъ (р): А като притуримъ къмъ него общинскитѣ бюджети, бюджетитѣ на окръжнитѣ съвети и бюджетитѣ на училищнитѣ настоятелства, ще получимъ единъ общъ народенъ бюджетъ отъ около 15 милиарда лева, което значи една тежестъ отъ 3.000 л. на глава годишно.

Министър-председател А. Ляпчев: Това е за експорт.

Н. Андреев (р): Бюджетна политика на изтощение, прочее, е първата характерна черта за днешната власт по отношение на финансите.

На второ място ние имаме едно разхищение.

С. Савов (д. сг): И това не е вярно.

Н. Андреев (р): Днес ние имаме най-много чиновници, въпроси, уволнението на около 6 хиляди учители, защото за смътка на учителите бяха назначени детективи и стражари.

Министър-председател А. Ляпчев: Хайде-де!

П. Анастасов (с. д): Г. Андреев! Що ли приказвате? Финансовият министър е направил там (Сочи сговористите) друга конференция, не Ви слушат.

Н. Андреев (р): На трето място има колосални заплати за висшите държавни чиновници.

Председателстващ В. Димчев: (Звъни) Г. г. народни представители! Часът е 20. Заседанието може да се продължи само ако се вземе решение.

Министър-председател А. Ляпчев: Предлагам да се продължи заседанието, докато свърши ораторът.

Председателстващ В. Димчев: Прави се предложение от г. министър-председателя, заседанието да продължи, докато свърши ораторът. Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събраниято приема. Продължавайте г. Андреев.

Н. Андреев (р): И днес при управлението на Демократическия сговор ние имаме нескончаеми, постоянни командировки с голъми, колосални възнаграждения. Пакъ при управлението на Демократическия сговор се регистрираха факти, които идат да създадат голъми тежести въ разходния бюджет на нашата държава — това сж присъдените суми по арбитражните решения. Г. министър-председателят лътос даде обещание, което бше съвсем недвусмислено, че е необходимо да се направи една ревизия на тия решения или, ако не на решенията, най-малко по въпроса за валоризацията.

Министър-председател А. Ляпчев: Нищо подобно не съм казал.

Н. Андреев (р): Вие казахте, че ще се помисли да се намъри способ и възможност да се направи ревизия по въпроса за валоризацията, обаче, и до днес нищо не е направено.

Министър-председател А. Ляпчев: Може да има въпрос за ревизия само въ един случай — ако между споредбата, която е закон, и решенията, съществуват противоречия.

Н. Андреев (р): За да облекчим нашето финансово стопанство, за да укрепим нашите финанси въобще, не е достатъчно само да се препоръчват и да се искат икономии и съкращения въ бюджета; потрбно е да се тръгне и по един път на ревизия и на тия арбитражни решения, и по въпроса за валоризацията да се занимаят надлежити места с нужното усърдие и нужната бързина, а също така да помислим да предприемем действия и попки за намаление или поне за отлагане на нашите репарационни плащания.

Съ тия няколко думи азъ завършвам прегледа на въпросите, които съм набелязал да изтъкна по вътрешната политика на днешното управление.

Съ няколко думи ще премина да разгледам прояви и събития от външно естество — из областта на нашата външна политика.

Нашата външна политика, както това вече много пъти се подчертава и на дъло вършим, е политика на мир. Това е общата политика на българския народ въ настояще време. Това е повече или по-малко желанието на всички политически партии и групировки у насъ. Въ това отношение азъ дори не мога да намъря опровержение и отъ вчерашната реч на г. Христо Статевъ, който въ края на своите

мисли изказа малко по-ръзки, по-крайни настроения. На всеки случай дори групировки, които титулират себе си националлиберали, които могат и трбва да се вземат като групировки, стоящи по-надъсно и отъ днесъ управлящата партия, не правятъ едно изключение.

Политиката на мир, прочее, е една политика кристализирана, политика установена, политика, която се подчертава и следва отъ всички политически партии у насъ. Тая база на миръ, на лоялно сътрудничество и на добросъседски отношения, така определена, не е достатъчна и не е всичко, което може да се констатира и което може да се направи по нашата външна политика. Потрбно е да се занимаем и съ ония въпроси, които интересуватъ по-конкретно, поотблизо нашата външна политика. Това сж четирите въпроса, които сж изтъквани и друг път — именно въпросътъ за нашите репарации, въпросътъ за наборната армия, въпросътъ за излаза на Бъло море и въпросътъ, който предшества всички останали въпроси — въпросътъ за националните права на българските малцинства въ съседните държави.

За обсъждането и за налагането на едно по-благоприятно за насъ разрешение на въпроса за репарациите и на въпроса за наборната армия — разрешение по-друго отъ онова, което имъ е дадено въ Ньойския договоръ — се изисква една деятелност за ревизия на тоя договоръ. Но въпросътъ за националните права на българщината и въпросътъ за излаза на Бъло море съвсемъ не сж отъ естество да изискватъ една ревизия, едно по-дълго и по-упорита работа. Това сж по-скоро въпроси за изпълнение на мирния договоръ, за изпълнение ангажментите, поети отъ страна на победителите.

По въпроса за националните български малцинства и за техните права ние имаме възможност да се изкажемъ по-обстойно при разглеждане на въпроса за одобрение указа за обявяване военното положение и сега не е нужно по-специално, по-обстойно да се спирамъ върху него пакъ. Въ всеки случай, интересно е да се отбележи, че докато нашето правителство обявява военното положение въ Кюстендилския и Петричкия окръзи и проявява надъло своята лоялност и стремление за миръ и добросъседски отношения, за балканско споразумение, въ Щипъ се извършватъ убийства на невинни хора, на невинни българи, близки — баща и братъ — на единъ отъ голъмити водачи на Македонската революционна организация. Това е знаменателно. На второ място, докато онзи денъ правителството забрани протестационното публично събрание на македонската емиграция срещу кървопролитие въ Щипъ, като разгони множеството отъ местото, където е трбвало да стане събранието, въ отговоръ на това ние виждаме, да не се дава достъп на българските журналисти да отидатъ да наблюдаватъ скопския процесъ. Ето, една такава политика на крайно унижение, бихъ казалъ, на бездействие, е политика, която не може да намъри одобрение върждъ нъкои политически срди у насъ, не може да намъри и нашето одобрение. Не е потрбно само да заявяваме, че ще бждемъ лоялни, не е потрбно само да говоримъ за добри съседски отношения и да даваме доказателства отъ наша страна, неизчерпаеми и безкрайни, безъ да можемъ да издъствуваме съ една системна, енергична и действителна работа чрезъ Обществото на народите макаръ, ако не по другъ начинъ и съ помощта на други фактори и срдства, едно съдействие, единъ отзвукъ и отъ противната страна, отъ страна на нашите съседи и главно отъ нашите западни съседи. Преди малко г. Кьорчевъ подхвърли тукъ мисълта, че ние въ никой случай — поне това бше неговата мисъл — не можемъ да очакваме едно съдействие, не можемъ да очакваме едно сътрудничество отъ страна на демократичните групировки въ западна Европа въ тази политика на миръ. Той изтъкваше, че европейската демокрация, това е демокрация на пълно въоръжение. Азъ противопоставямъ на тази мисъл и на тази констатация на г. Кьорчева друга една мисъл — че ако ние днесъ имаме едно пълно въоръжение на Франция, на Англия, на Италия, трите най-главни представителки на великите сили въ Европа, това съвсемъ не сж представителки въ днешния моментъ на европейската демокрация, защото въ тяхъ съвсемъ не управляватъ ония политически течения, които иматъ по-крайни или по-умърени демократични тежениия. Напротивъ, всички знаемъ, въ Англия управляватъ консерваторите, въ Франция управлява Поанкаре, застаналъ начело на така наречения национален блокъ, а въ Италия управлява Мусолини съ неговия типиченъ фашизъмъ. Бихме могли да намъримъ надежда, бихме могли да се стремимъ да добиемъ едно съдействие, една подкрепа въ нашите международни сношения отъ демократичните течения

тогава, когато тѣ, повече или по-малко, станатъ управляващи фактори въ съответнитѣ държави.

Въ това отношение азъ ще се позова на току-що закрития съгресъ въ Парижъ тая година на радикалскитѣ и демократични партии. Тамъ представителѣта на нашата партия г. Михаилъ Календеровъ е изтъкналъ на нѣколко пѣти нуждата, щото конгреситѣ на радикалскитѣ и демократични партии да обсъждатъ въ своитѣ заседания и въпроса за правата на националнитѣ малцинства. Явила се е една силна реакция отъ страна на представителя на Англия, който дори е заплашилъ, че ако този въпросъ бѣде сложенъ въ дневния редъ на идущата конференция, която щѣла да стане въ Лондонъ, той щѣлъ да напусне конференцията и щѣлъ да престане да бѣде членъ на този съюзъ на радикалскитѣ и демократични партии. Това, обаче, никакъ не е отчаяло нашия представителъ, който и въ следующето заседание е поддържалъ сжщото разбиране и гледище. И макаръ да не е успѣлъ да наложи единъ вотъ, съ който да се вмъкне въ дневния редъ на идущата конференция на радикалскитѣ и демократични партии въпросътъ за националнитѣ права на българскитѣ малцинства, все пакъ, благодарение съдействието на холандския, германския, полския и на други делегати, е останало едно общо впечатление всрѣдъ делегатитѣ на конференцията, че радикалскитѣ и демократични партии сж длъжни и могатъ да обсъждатъ, между другитѣ въпроси, и въпроса за приложението и изпълнението на ония клаузи отъ договора за миръ, които визиратъ националнитѣ права на малцинствата. Прочее, не бива да бѣдемъ съвършено безнадеждни по отношение съдействието и подкрепата, която можемъ да намѣримъ въ демократичнитѣ течения на западъ. И не остава нищо друго, освенъ покрай нашето участие, нашето усърдие и лоялна работа въ Обществото на народитѣ, да потърсимъ съдействието и на демократичнитѣ групировки въ разнитѣ държави, и особено въ голѣмитѣ, великитѣ сили.

По отношение на отлагането или намалението на нашитѣ репарационни тежести искамъ да кажа само нѣколко думи. Г. Буровъ лѣтосъ ни увѣряваше, че не е полезно, че дори може да бѣде вредно и опасно, ако ние повдигнемъ въпроса за репарациитѣ предварително, ако ние, безъ нуждния тактъ и похватностъ, предявимъ нашитѣ претенции, които, щомъ не бѣдатъ навреме направени и щомъ предварително не бѣдатъ осигурени съ нуждната подкрепа на едни или други международни фактори, ще пропаднатъ и, следователно, върху България ще останатъ сжщитѣ тежести. Той дори ни увѣряваше, че ако направимъ това, има и друга една опасностъ, заключаваща се въ това, че ние ще докараме единъ чуждъ финансовъ контролъ, че ще стигнемъ до една финансова анкета, която може да изложи нашия държавенъ суверенитетъ и да почерпи противни данни за нашата възможностъ да плащаме репарационнитѣ тежести. Ето, това второ опасение на г. министра на външнитѣ работи днесъ се сбъдна. Правителството, заето изключително съ въпроса за сключването на единъ държавенъ заемъ, изоставило напълно въпроса за отлагането или намалението на репарациитѣ, не помисли и не счете, че може да се стигне пакъ до единъ финансовъ контролъ или, най-малко, до една финансова анкета. Безъ да сме предявили въпросъ за ревизия на договора за миръ досежно репарационнитѣ тежести, безъ да сме заработили системно и упорито за намаление или отлагане на репарациитѣ, работейки само за сключване на единъ държавенъ заемъ, ние стигнахме, г. г. народни представители, до една финансова анкета, до положението чужденцитѣ да знаятъ отъ начало до край всичкитѣ наши финансови източници.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ние имаме финансова анкета въ лицето на Междусъюзническата репарационна комисия.

Н. Андреевъ (р): За да илюстрирамъ доколко правителството проявява бездействие по въпроса за намаление и отлагане нашитѣ репарационни тежести, ще се позова на ония сведения, които лѣтосъ ни даде г. проф. Данаиловъ. Г. Данаиловъ каза, че когато по време на стопанската конференция, презъ м. май, „Journal de Jénevê“ лансиралъ слуха, че българската делегация била съ намѣрение да повдигне въпроса за репарациитѣ, понеже това направило най-неблагоприятно впечатление въ нѣкои срѣди, той, позовавайки се на ония наставления, които ималъ отъ нашето правителство, далъ веднага бързо опровержение, което опровержение пъкъ направило най-благоприятно впечатление въ всички срѣди. Ето какъ ние отиваме да следваме старата традиционна политика на плащане, политика, която

се изразява съ думитѣ „България е добъръ платецъ“, а не туряме началото на една нова политика за облекчение и намаление репарационнитѣ тежести или най-малко за отлагане на репарационнитѣ вноски.

По въпроса за наборната армия азъ ще искамъ да изнеса нѣкои цифрови данни, които вземамъ отъ военния годишникъ на Обществото на народитѣ за 1927 г. Ромъния, Югославия и Гърция иматъ действующи офицери 25.000 души и 350.000 души войници и все пакъ и до днесъ оставатъ въ сила разпорежданията на чл. чл. 65 и 66 отъ Ньойския договоръ за миръ, съ които се премахна нашата наборна армия и се въведе плащаната армия. Очевидно е, г. г. народни представители, че нуждата да бѣдемъ ние още съ плащана армия, която е скѣпа и прескѣпа за нашето отеготено стопанство и за нашитѣ държавни финанси, не се оправдава и не може да се обясни въ никой случай съ страха на нашитѣ съседи отъ нашитѣ войници, които бихме имали, отъ нашата армия, която бихме комплектували чрезъ редовната наборна система. Това е само отъ желанието да бѣдемъ тормозени, да бѣдемъ изтощавани, да бѣдемъ окончателно разорявани — желание, което още съществува въ нашитѣ съседи и което не позволи на тѣхъ и на тѣхнитѣ бивши велики съюзници да допуснатъ една ревизия въ тая смисълъ на договора за миръ. Длъжностъ е на нашето правителство, обаче, при водене на външната политика и при неговото участие и сътрудничество въ Обществото на народитѣ, да прави искания за премахване на тая непоносима тежестъ — плащаната армия, която поглъща повече отъ половинъ милиардъ лева отъ нашия годишенъ бюджетъ.

Най-сетне по отношение на нашата външна политика има да направя една бележка, отъ която ще е нужно да си взематъ актъ всички фактори. Въ това отношение и преждеговорившиятъ г. Кръстю Пастуховъ направи своитѣ декларации.

И миналата и тази година нашиятъ държавенъ глава направи своитѣ излази отъ границата на България, обходи нѣкои чужди държави — миналата година по-малко, а тая година повече — и се срѣща съ видни политически личности. Знаемъ, че той се срѣща съ председателя на Френската република, съ министъръ-президента и министъръ на външнитѣ работи на Франция, че той се срѣща съ английския кралъ, съ замѣстника на министъръ-председателя Балдуина — маркизъ Сализбури, и съ министра на външнитѣ работи Чембърлейнъ. Отъ Рамбуие и Балморалъ той отиде въ Санъ-Ресоре, лѣтна резиденция на италианския кралъ, където тоже направи посещение както нему, така и на италианския министъръ-президентъ г. Мусолини. Когато заговоримъ на тази тема за политическитѣ цареви срещи въ чужбина — защото едно политическо лице отъ първи рангъ, какъвто е държавниятъ глава, не може да има други срещи или по-добре не може да има други разговори, освенъ политически, или, ако искаме да бѣдемъ по-близко до истината, не може между другитѣ разговори и срещи да нѣма и такива отъ политическо естество — трѣбва да имаме предъ видъ, че нашата конституция, че нашиятъ парламентаренъ режимъ изискватъ безъ друго той да бѣде придружаванъ и отъ отговоренъ министъръ. Това произтича отъ общия духъ на българската конституция, отъ изричния текстъ на чл. 18. Въ това отношение официозитѣ на нѣколко пѣти ни увѣряватъ, че царътъ не прави никакви политически срещи и не проявява никаква лична политика най-малко. Ние не искаме да бързаме и да съзремъ въ него непремѣнно стремление да проявява лична политика мимо отговорното правителство, да заобикаля отговорното правителство и да го пренебрегва, но на всѣки случай длъжни сме да отбележимъ, че тѣзи прояви вече сж на лице за втори пѣтъ. Често пѣти най-невиннитѣ прояви, най-невиннитѣ стремления се преобръщатъ въ навици, а навичитѣ ставатъ втора природа и могатъ да докаратъ понѣкога злочести сетинни.

П. Анастасовъ (с. д): Опасността е да не трѣгне по пѣтя на баща си.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Опасността е въ насъ, а не въ държавния глава.

П. Анастасовъ (с. д): Да, ама се явяватъ много кандидати за министъръ-председатели.

Н. Андреевъ (р): Личниятъ режимъ на бившия царъ Фердинандъ въ външната политика, който, по общо призна-

ние на всички политически партии у насъ, докара такива голѣми катастрофи въ миналото, трѣбва да служи за поука и примѣръ както на насъ, така и на държавния глава, за да се съблюдава занапредъ колкото се може повече парламентарното начало, че въ посещениата и въ политическия си срещи държавниятъ глава трѣбва винаги да бѣде придружаванъ отъ отговоренъ министъръ.

Въ заключение ще кажа, че вътрешната политика на днешното правителство, на Демократическия сговоръ се характеризира съ тероръ, съ насилие, съ партизанство, съ корупция, съ разхищение на държавните сръдства и съ липса на каквато и да било системна грижа за подпомагането на народния поминѣкъ. Изходътъ отъ това положение, изходътъ отъ създалата се и съществуваща у насъ финансова и стопанска криза, изходътъ отъ опартизианването на нашия държавенъ животъ, отъ неговото корумпиране и деморализиране, както се изрази тукъ г. Малиновъ преди мене, може и трѣбва да се търси само въ смѣната на режима. Не е потрѣбно и не е интересно да очакваме една смѣна на отдѣлни личности; потрѣбно е да се смѣни системата и режимътъ, а за да се смѣни системата и режимътъ, потрѣбно е да се смѣни политическата групировка, която не може и не бива по-нататѣкъ да остава като единствена управителка и распоредителка на нашитѣ държавни работи.

Въ тая посока хората отъ днешнитѣ управляющи сръди изтъкватъ възражението: „Ние не желаемъ да оставимъ утре властта въ ръцетъ на едни нови управници съ слаби ръце, които биха проявили керенщина“. На това възражение може и трѣбва да се отговори съ събитията отъ по-близкото или по-далечно минало, когато други управляющи сръди, други първи личности въ държавното управление пакъ въ трудни моменти, може би по-трудни и по-сѣждбосни, спасиха нашата държава и нашия народъ, безъ да е имало тогава днешната политическа групировка, която стои начело на управлението. Прочее, не е вѣрно, че нашиятъ политически животъ и нашитѣ политически партии не сѣ въ състояние да дадатъ едно управление здраво, сигурно, за самосъхранение на нацията и на държавата.

На второ мѣсто се възражава, че нѣма готова опозиционна сила, нѣма готова опозиционна групировка, нѣма блокирана опозиция, която би могла да даде новата властъ. Така се извиняваше навремето и емигрантътъ Радославовъ, който казваше, че нѣма кому да отстъпи властта, дори и когато блокътъ, парламентарниятъ блокъ на опозицията, съществуваше тукъ. Година време, и повече, преди да се смѣни неговиятъ кабинетъ презъ м. юний 1918 г., той все пакъ отричаше на този блокъ правото да управлява страната и да закрепи положението на фронта. Едва когато стана нетърпимо и неудържимо положението на фронта, когато войницитѣ наистина тръгнаха боси, гладни и голи, тогава той бѣше заставенъ предъ въпиющата и страшна необходимостъ да капитулира и отстъпи своята властъ. Но тогава вече бѣше много късно, защото сръдствата и усилията, които се упражниха отъ новитѣ управници, съ общо въодушевление и настроение въ сръдата на народа и въ по-голѣмата частъ отъ хората, които бѣха на фронта, пакъ не можаха да спасятъ и да закрепятъ окончателно тоя фронтъ и той бѣше поколебанъ и тикнатъ назадъ.

Въ тая посока други управници, ония, които предхождаха управлението на Демократическия сговоръ, сѣщо така бѣха съ разбирането, че нѣма достатъчно подготвена опозиционна сила, нѣма групирани политически сили, които могатъ и трѣбва да дадатъ новата властъ и новото управление. Вие всички знаете — защото сме съвременници на тия събития, тѣ се разиграха преди 5—6 години — когато всичкитѣ опозиционни партии отидоха на протестъ въ Търново презъ 1922 г., тогавашнитѣ управници, за съжаление, не се стѣсниха отъ силно манифестираната сплотеностъ всрѣдъ народа и опозиционнитѣ партии и готовността на тогавашния опозиционенъ блокъ да поеме управлението на страната, и, вмѣсто да се оттеглятъ навреме отъ властта, за да облекчатъ повече или по-малко, съ самия фактъ на смѣната на властта, живота на държавата, тѣ отидоха въ една противна посока: разгониха този опозиционенъ протестационенъ митингъ и разгромиха тогавашната съществуваща опозиционна групировка, която бѣше групировка и за борба, групировка и за управление на държавата.

Днесъ, прочее, желанието да смѣнимъ властта, да се раздѣли тая властъ въ сътрудничество съ други опозиционни партии и да се даде една нова властъ, въ която повече или по-малко би могла да сътрудничи и днесъ управляващата партия, ако има условия за това, това желание не се

удовлетворява отъ днешнитѣ управници, които заявяватъ: „Нѣма го опозиционниятъ блокъ, той не съществува“. Добре, не е нужно да съществува единъ опозиционенъ блокъ. Парламентарнитѣ форми, въ които трѣбва да се движи управлението у насъ, не изискватъ непременно предварителното създаване на единъ блокъ за управление отъ опозиционнитѣ партии. Парламентарнитѣ форми даватъ възможностъ на надлежитѣ фактори и управителски мѣста въ страната да се справятъ съ нуждитѣ на момента, да подбератъ политическитѣ групировки и партийни сили, да намѣрятъ тѣхнитѣ изразители и тѣхнитѣ личности и да дадатъ новата властъ, стига да има желание за едно достойно служене на този народъ и за едно парламентарно конституционно управление въ тая страна, за да може и бързо, и леко, и безъ предварително съществуване на опозиционенъ блокъ, да се добие смѣната на властта.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Тѣй разсѣждаваше Малиновъ презъ 1919 г. и доведе дружбашитѣ на властъ.

М. Бечевъ (д): Малиновъ презъ 1919 г. не бѣше на властъ. Това може да е вѣрно за народняцитѣ, за Теодоръ Теодоровъ, но за Малиновъ — не.

Н. Андреевъ (р): А такава една нова властъ у насъ би могла да поведе наистина една политика на вътрешно примирение, на възстановяване на вътрешния миръ, една политика на премахване партизанството, изкореняване на корупцията, една политика на стопанско възстановяване и на финансово стабилизиране. Най-после, при такава една нова властъ, състояща се отъ действително демократични сили и групировки у насъ, ...

М. Бечевъ (д): (Къмъ д-ръ Ц. Дяковъ) Когато говорите, че г. Малиновъ е направилъ въ 1919 г. това, за какъвъ трѣбва да Ви считамъ?

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Вие чели ли сте протоколитѣ на вашия висшъ партиенъ съветъ?

Председателстващъ В. Димчевъ (Звѣни) Моля ви се, г-да, оставете оратора да завърши.

М. Бечевъ (д): (Къмъ д-ръ Ц. Дяковъ) Какъвъ сте били Вие?

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Радикалъ съмъ билъ.

М. Бечевъ (д): Ей ти, слѣногледъ такъвъ! (Рѣкопѣсания отъ лѣвицата) Азъ познавамъ такива хамелеончета като тебе.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Засрами се отъ брадата си, като приказвашъ такива работи!

М. Бечевъ (д): Мълчете и се учете отъ онѣзи, които сѣм на оная маса. (Сочи министерската маса)

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Ама този фактъ е исторически, той е известенъ — че Малиновъ предаде властта на дружбашитѣ. Това може да не е известно само на единъ заслѣпенъ сателитъ като Васъ.

А. Радоловъ (з. в): Теодоръ Теодоровъ наследи Малинова.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Г. Малиновъ, въ знакъ на протестъ по въпроса за Добруджа, подаде оставката на кабинета, безъ да се интересува за наследницитѣ на своята властъ. Даде властта на дружбашитѣ.

А. Радоловъ (з. в): Следъ Малиновъ дойде Теодоръ Теодоровъ.

К. Томовъ (з): (Къмъ министъръ-председателя) Г. Ляпчевъ! Вѣрно ли е това, което казва г. Дяковъ?

А. Радоловъ (з. в): Ние имаме само две министерства тогава. Като не познавате една работа, недейте говори!

М. Бечевъ (д): (Къмъ д-ръ Ц. Дяковъ) Най-хубаво е да се справите съ министъръ-председателя г. Ляпчевъ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Азъ не желая да се справямъ съ никого. Навремето съмъ се интересувалъ отъ тѣзи въпроси и ги познавамъ.

Д. Грънчаровъ (з. в): Паметта Ви е измѣнила!

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Хора отъ бившата Демократическа партия изнесоха тѣзи работи въ Парламента и трѣбваше „Знаме“ да води полемика съ тѣхъ.

А. Радоловъ (з. в): Ама фактически е невѣрно това, което говорите.

Н. Андреевъ (р): Г. Дяковъ! На Васъ много малко прилича да критикувате дейността на г. Малиновъ и особено да обяснявате така неговия жестъ, когато той по въпроса за Добруджа даде своята оставка.

К. Томовъ (з): (Казва нѣщо)

М. Бечевъ (д): Значи господинътъ (Сочи д-ръ Ц. Дяковъ) е бившъ дружбащъ!

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Г. председателю! Позволете ми да кажа нѣколко думи за лично обяснение.

Въ предшествуващата Камара имаше единъ господинъ на име Петрини, на когото моралътъ бѣше известенъ. Когато за пръвъ пѣтъ, като младъ депутатъ, азъ вземахъ думата отъ тази трибуна, той ми подхвърли тая обида за мене, че съмъ билъ подалъ нѣкога декларация да ставамъ дружбащъ.

К. Томовъ (з): Вѣрно е.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Азъ заявихъ още тогава, че ако нѣкой почтенъ човѣкъ — единъ единственъ! — се намѣри не да посочи декларация, но само да се яви да свидетелствува, че нѣкога съмъ желалъ да ставамъ дружбащъ — повтарямъ, не да съмъ подавалъ декларация — ще сложа депутатския си мандатъ, ще се откажа отъ всѣкаква обществена дейностъ. Поканихъ и Петрини да направи сжщата декларация, но той, като единъ подлецъ, отказа да направи тази декларация предъ Народното събрание. Въ кулоаритъ, обаче, той има безсрамие да ми каже: „Това бѣше една измислица, която ти отправихъ, защото ти говоришъ много срещу дружишитъ“. Тукъ е г. Алексиевъ, бившъ тѣхенъ околийски началникъ въ Свищовъ, който може да каже, че азъ съмъ водилъ най-упорита борба срещу дружбашитъ, че има две дѣла при следователя при Свищовския окръженъ сѣдъ срещу хора отъ бившата властъ, които се опитаха да посегнатъ на живота ми. Г. Кемилевъ е тукъ — съ него заедно правихме митингъ въ едно тежко време, когато повече отъ 50—60 души преоблечени стражари ни нападаха. Това бѣше нѣколко месеца преди 9 юний.

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: Какъвъ ужасъ е било тогава!

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Но Ви заявявамъ (Къмъ К. Томовъ) че не Ви прилича, като на бившъ министъръ, да се позовавате на улични инсинуации и въ тази свещена сграда да клеймите хората по единъ такъвъ непочтенъ начинъ.

Подпредседатели: { **А. ХРИСТОВЪ**
В. ДИМЧЕВЪ

К. Томовъ (з): Г. председателю! Искамъ думата по декларацията на г. Дяковъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Моля, въпросътъ е вече уясненъ.

Н. Андреевъ (р): Жестътъ на г. Малинова на времето по въпроса за Добруджа ще остане исторически отъ гледна точка на парламентарни традиции и порядки и конституционни форми и отъ гледна точка на последицитъ, които можеха да се очакватъ. Г. Малиновъ тогава постѣпи така, както можеше и трѣбваше да постѣпи, както и днесъ отговорнитъ български министри могатъ и трѣбва да постѣпватъ, когато не могатъ да спечелятъ придобивки при воденето на външната политика, или поне когато не могатъ да наложатъ изпълнението на клаузитъ на мирния договоръ, които сж благоприятни за насъ, а сж въ тежестъ на държавитъ победители. Тогава г. Малиновъ постѣпи по начинъ достоенъ — той сложи своята оставка въ знакъ на протестъ срещу окупацията на Добруджа. Съ това той не извърши никакъвъ актъ на предателство и измѣна, а направи само единъ протестъ срещу чужденцитъ, които не устояха на своитъ подписи и ангажменти. Вѣрвамъ, че неговиятъ тогавашенъ приятелъ и другаръ г. Ляпчевъ нѣма да го укори за тази му постѣпка.

Х. Калфовъ (д. сг): Това е единъ голѣмъ въпросъ, по който историята ще се произнесе.

Н. Андреевъ (р): Та, казвамъ, такава една властъ, съчетана отъ демократични групировки у насъ, ще може . . .

Х. Калфовъ (д. сг): Ще има да дебатираме отъ тая трибуна по тия тежки за България дни. Тѣй че недейте бърза да давате сентенции.

Н. Андреевъ (р): Най-малко Вие съ апострофи можете да издадете осѣдителна присѣда срещу голѣми общественици, които въ най-тежки времена сж правили жестове, за да защитятъ интереситъ на страната и нацията ни.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Този, който е въ управлението — билъ той Теодоръ Теодоровъ или Малиновъ — може ли да не мисли за своитъ наследници? Тази му е мисълта.

Н. Андреевъ (р): Въ всѣки случай азъ считамъ, че само една нова властъ, съставена отъ демократически групировки и сили, ще може да осѣществи една външна политика, която ще може да издигне по-високо нашия международенъ авторитетъ и да спечели отново нашия националенъ кредитъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Ще опредѣлимъ дневния редъ за утре.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Утре да продължимъ сжщия дневенъ редъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ да продължимъ утре сжщия дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣжка. Болшинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 40 м.)

Секретарь: **ДР. АПОСТОЛОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Стр.

Стр.

Отпуски, разрешени на народнитъ представители: Атанасъ Каишевъ, Йосифъ Марулевъ, Димитъръ Стефановъ, Еминъ Агушевъ, Хюсеинъ х. Галибовъ, Антонъ Ченгелиевъ, Савчо Ивановъ, Димитъръ Бѣровъ, д-ръ Владимиръ Бурилковъ, Желю Тончевъ, Георги Чернооковъ, Милю Милевъ,

Стефанъ Г. Стефановъ, Димитъръ Ивановъ, Никола Бурмовъ, Александъръ Малиновъ, Рашко Маджаровъ и Ставри Андреевъ 105
Проекто-отговоръ на тронното слово (първо четене — продължение разискванията) 105
Дневенъ редъ за следующето заседание 128